

ISBN 978-615-01-1022-6

NŐI ERŐFORRÁS
Család és KarrierPONT
MISKOLC

Felelősséggel
a jövőért
ergo
Európai Regionális Szervezet

NŐI ERŐFORRÁS

NŐI ERŐFORRÁS
Család és KarrierPONT
MISKOLC

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

BEKÖSZÖNŐ

Nagy tisztelettel köszöntöm a kedves Olvasót eme hiánypótló kiadvány elején. Szalai Piroska kiváló szakmai munkájának, elemzéseinek, a téma iránti elkötelezettségének az eredménye, hogy megszületett ez a szakkönyv.

Az utóbbi tíz év erőfeszítéseinek az eredményét igazolják az adatok is. A kormány a gazdaságpolitikájával elérte a szinte teljes foglalkoztatást. A családtámogatási rendszerével növekszik a gyermekvállalás. Javulnak az életkörülmények. A társadalomban elindult egy „családbarát” gondolkodás. 100 éve, 1920 március 21-én, történt, hogy az első magyar női országgyűlési képviselő, Slachta

Margit a férfi választóknak így beszélt, „Meggyőződése, hogy nincs külön női és férfiérdek, mert a kettő a családban egy. Nem lehet elhanyagolni a nő érdekét anélkül, hogy a férfi érdeke ne szenvedjen. Nem lehet a férfi érdeke ellen véteni anélkül, hogy a nő és a gyermek azt meg ne szenvedné (...) tudatosan kell törekednünk, férfiaknak és nőknek (...) hogy visszaállítsuk egymás mellé azt a férfit és azt a nőt, akit az élet-hivatás, a foglalkozás nem választ el egymástól, hanem akik egyenlők lévén, meg tudják egymást érteni.” (In Mona Ilona: Slachta Margit, Corvinus, Budapest, 1997.75.) Megválasztása utáni szavai a nőkhöz:

„Jelszónk (...): a nő magasabb értelembe vett anyai, életadó erejét bekapcsolni az államéletbe. Joga

van minden megszentelt erőnek érvényesülést kívánni! Kötelessége minden kéznek szolgálatot követelni!” (Keresztény Nő (1920/4)

Nagy utat jártunk be ez alatt az idő alatt és nem mondhatjuk el, hogy a végére értünk. Fontos tovább erősíteni, támogatni a családot, hogy ne kelljen választaniuk a nőknek a gyermekvállalás és a szakmai előmenetel között, hanem a kettőt együtt valósíthassák meg. Anyaként és apaként harmóniában tudják nevelni a gyermekeket és a gyermekvállalás ne jelentsen anyagi hátrányt. Zárásként álljon itt egy rövid idézet, melyet szent II. János Pál pápa 1995-ben a pekingi 4. Nők Világkonferenciájára írt:

„Hála neked dolgozó Nő, aki a szociális, gazdasági, kulturális, művésze-

ti és politikai élet minden területén jelen vagy, azért hogy nélkülözhetetlen módon hozzájárulsz az értelmet és az érzelmet összekapcsoló kultúra felépítéséhez, az életnek a misztériumra mindig fogékony értelmezéséhez, az emberibb gazdasági és politikai struktúrák létrehozásához.

(...) hála neked Nő, azért, hogy Nő vagy. Női mivoltodban gyökerező érzékenységeddel gazdagítod a világ megértését és hozzájárulsz az emberi kapcsolatok teljes igazságához”

Ékes Ilona, ERGO elnök

2021 Gyümölcsoltó Boldogasszony napjára

SZALAI PIROSKA – okleveles mérnök, munkaerő-piaci és vállalkozásfejlesztési, üzleti innovációs szakértő

Diplomáját a Veszprémi Egyetemen szerezte, 2003 óta tagja az MTA tudásmentes bizottságának. 2012-2014

kötött a nemzetgazdasági miniszter a nők munkaerő-piaci helyzetének javításáért felelős miniszteri biztosa volt, 2014-2018 között pedig a nemzetgazdasági miniszter miniszteri tanácsadója ugyanebben a témában. 2013-2020 között a Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány kuratóriumi elnökeként számos nemzetközi díjat szerzett Budapestnek. A fővárosi kis- és középvállalkozások fejlesztése, a hazai üzleti innovációs, illetve startup támogatási rendszerek megújítása, valamint a nők foglalkoztatása érdekében végzett munkája elismeréseként Áder János, Magyarország Köztársasági Elnöke 2020 októberében Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével tüntette ki. Jelenleg a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) munkatársa. Ismeretterjesztő gazdasági elemzéseiről mind a nyomtatott, mind az elektronikus és az online médiában is népszerűek. Szakértői blogja: www.szalaipiroska.hu

NŐK A CSALÁDBAN ÉS A NEMZETGAZDASÁGBAN

2010-ig:

- kevés munkalehetőség
- a család magánügy, oldja meg mindenki saját maga a problémáit, csökkenő – megszűnő állami kedvezmények
- verseny a nemek között az élet minden területén

2010-től:

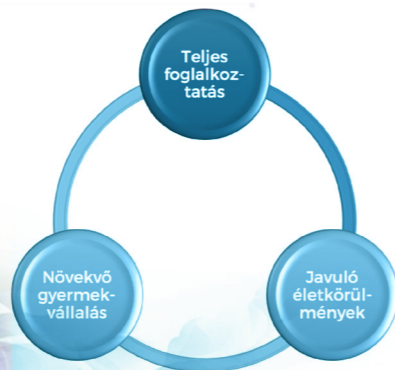
- bővülő családi kedvezmények az adórendszerben, az otthonteremtésben és a családalapításban
- együttműködés a családban és a munkában

BEVEZETÉS

A XXI. század második évtizedében hazánkban egyszerre tudott soha nem látott mértékben bővülni a FOGLALKOZTATÁS, csökkenni a SZEGÉNYSÉGGel vagy társadalmi kirekesztődéssel érintettek köre és növekedni a GYERMEKVÁLLALÁS.

A 2010-es mélypontról csúcspontot megdöntve javult a munkaerőpiacunk minden területe, s történeti távlatokban mérve is unikális módon egy évtizeden át folyamatosan nőtt a keresetek reálértéke, javultak az életkörülmények és a kontinensen legnagyobb mértékben nőtt a termékenység. 2010-ben az Európai Unió sereghajtói között voltunk szinte minden területen. 2018-ra a szegénységgel vagy társadalmi kirekesztődéssel fenyegetettek számának csökkenésében elértük az EU2020 stratégiában 2020-ra kitűzött célt, 2019-re pedig a megcélzott 75%-os foglalkoztatási rátát. Mindez azért igazán jelentős, mert a szegénység terén megcélzott javulást mindössze 9 ország teljesítette 2019-ig, az Unió a célkitűzés 60%-ára jutott csupán el.

a foglalkoztatási célt pedig csak 17 ország érte el tavalyelőttig, az uniós átlag 1,1 százalékponttal le volt még maradva, s ugyan a kézirat lezárásakor még nem ismerjük az összes tagország 2020-as adatait, de már látható, hogy nem volt javulás. A most lezárt évtizedünk messze a legsikeresebb mind a gazdaságban, mind a társadalomban, a nők és a magyar családok számára is. *Ezt az eredményt mi, nők és férfiak közösen, együtt értük el, összefogva, segítve, támogatva egymást, nem egymás ellen versengve.* Kívánom, hogy folytathassuk ugyanígy! Záruljon tovább az olló az előttünk álló évtizedben is a különböző területek, csoportok között az országon belül és csökkenjenek tovább a különbségek a legfejlettebb országok és hazánk között.

SEREGHAJTÓKBÓL ÉLLOVASOK

Az elmúlt évtized legjelentősebb eredményeinek összefoglalása női fókusszal.

Foglalkoztatás
- Csúcson a női foglalkoztatás: 2020-ban 2 millió 94 ezer nő dolgozott éves átlagban, 233 ezerrel több, mint 2010-ben.
- A 20-64 éves nők foglalkoztatási rátája 2020-ban 71,9% volt, ami 12,9 százalékponttal magasabb, mint 2010-ben.
- A nők foglalkoztatási rátájának növekedése a 2. legnagyobb Málta után az Unió tagállamai között, az uniós átlag duplája volt.
- 2020-ban 90 ezer nő volt éves átlagban munkanélküli, ami 114 ezerrel kevesebb, mint 2010-ben volt.
- a 20-64 éves nők munkanélküliségi rátája 2020-ban 4,1%, ami 5,8 százalékponttal kisebb, mint 2010-ben volt.
- A nők munkanélküliségi rátájának csökkenése 5. legnagyobb az unióban, az uniós átlag közel háromszorosa volt.
- A 20-64 éves nők között az inaktívok száma 2020-ban 729 ezer fő, ami 359 ezerrel kevesebb, mint 2010-ben volt.
- 2020-ban a járvány hatására az előzetes várakozásokhoz képest kevésbé esett vissza a nők foglalkoztatási rátája, mindössze 0,2 százalékponttal, ami az egyik legjobb érték az unióban, jóval az átlag alatti.
- A foglalkoztatás bővülése a nők minden korcsoportjában jelentős volt.
- Minden iskolai végzettségű kategória foglalkoztatása jelentősen javult. Az alapfokú végzettségű nők javulása a második legnagyobb az Unióban, a közép és felsőfokúaké pedig a harmadik.
- A nők aránya a vezetők között átlagon felüli, az Unió legjobbjai közt volt az elmúlt években. Nálunk 40% körüli, míg az uniós átlag 33%.
- A nők aránya a high-tech szektorban a 3. legnagyobb hazánkban. Ezen belül is a csúcstechnológiai iparban dolgozó nők aránya nálunk a legnagyobb a tagállamok között. A foglalkoztatott nők 2,5%-a dolgozik a csúcstechnológiai iparban 2019-ben hazánkban.

Életkörülmények

- 2010-2020 között a minimálbér 128%-kal nőtt, a reálértéke (vásárlóértéke) 74,3%-kal. Az átlagkeresetek nominálértéke megduplázódott, a bruttó reálértéke 58,8%-kal a kedvezményekkel számolt nettó vásárlóértéke pedig kétharmadával növekedett.
- A baloldali kormányok időszakában csökken a minimálbér reálértéke, s nő a keresetek közti különbség, a jobboldali kormányok időszakában nő a reálérték, s csökkennek a különbségek, zárul a bérolló.
- A foglalkoztatottak legmagasabb és a legalacsonyabb keresetű 10%-a közti kereseti arány jelentősen csökkent, mind az OECD mind az Európai Unió országai között a második legnagyobb mértékben.
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya a teljes népességben nálunk csökkent második legnagyobb arányban az Unió tagállamai között. 2020-ban 1,1 millió fővel kevesebben tartoznak a kockázatos csoportba, mint 2008-ban, az előző válságot megelőzően.

Gyermekvállalás, házasságkötés

- 2010-2019 között nálunk nőtt legjobban a termékenységi ráta az Unió országai közül. Mi 24%-kal javultunk, míg tizenöt tagállamban (és uniós átlagban is) csökkent a ráta az évtized elejéhez képest, az Unió átlaga 3%-kal.
- 2020-ra a magyar termékenységi ráta elérte a Bokros csomag előtti szintet.
- 2020-ra az ezer lakosra jutó házasságok száma elérte hazánkban az 1986-ös szintet.
- 2010-2019 között nálunk növekedett legnagyobb arányban a házasságkötések aránya az Unió tagállamai között.

NŐK A MUNKAERŐPIACON

2010-ig:

- Kevesebb adófizető, több segélyezett

2010-től:

- Ha munka van, minden van!

A MUNKAERŐPIACI vizsgálatok esetében akkor tudunk a legpontosabb helyzetértékelést adni, ha a 20-64 éves korúakra fókuszálunk. Hazánkban 2010-2020 között a nők e szegmensének létszáma 3 millió fő alá csökkent, 2 millió 912 ezren voltak tavaly. A 7,6%-os (241 ezer fős) csökkenés annak tudható be, hogy ebben az évtizedben léptek át az idősebb szegmensbe a nagy létszámú „Ratkó gyerekek”, s helyettük egy sokkal

kisebb létszámú generáció érte el a 20 éves kort. Az évtizedben a foglalkoztatott nők létszáma ebben a korcsoportban 233 ezerrel emelkedett, a munkanélkülieké pedig 114 ezerrel csökkent. Így 2020-ra 2 millió 94 ezerre nőtt a foglalkoztatottak száma, s 90 ezerre csökkent a munkanélkülieké. A két számból látható, hogy a nők aktivitása 119 ezerrel emelkedett, míg az inaktívok száma 359 fővel csökkent.

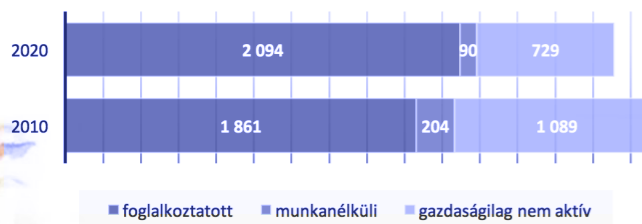
módszertan szerint számoltuk. (ld. később, 15. oldalon.) Ilyen jelentős javulás soha korábbi évtizedekben nem történt még.

NŐI FOGLALKOZTATÁS AZ ELMÚLT NEGYEDSZÁZADBAN

Hazánkban a rendszerváltást követően 1989-1992 között a munkahelyek harmada, egyes számítások szerint másfélmillió munkahely megszűnt. Ez egyrészt több, mint félmillió munkanélküli megjelenésével járt, valamint megszorozódott a nyugdíjkorhatár előtti nyugdíjasok és a rokkantnyugdíjasok, illetve az egyéb inaktív státuszúak száma, másrészt a pályakezdők számára szinte lehetetlenné vált, hogy a végzettségük megszerzése után munkába tudjanak állni. Ettől az időszaktól több, mint két évtizeden át a magyar lakosság számára a legrémisztőbb fenyegetéssé, a legkevésbé kezelhető kockázattá a munkahely elvesztése vált. A fiatalok körében pedig elterjedt az az attitűd, hogy „nem akarok felnőni, mert nem tudom, hogy miből fogok megélni”, s e fenyegetés hatására egyre kevesebb gyermeket mertek vállalni, zuhanni kezdett a termékenységi ráta és nőtt a szegények aránya.

Magyarországon a legalacsonyabb foglalkoztatott létszám 1997-ben volt, akkor mindössze 3,6 millióan dolgoztak. Mindkét nemet egyformán érintette a romlás, a női foglalkoztatottak száma mindössze 1,6 millió volt akkor. Az első Orbán kormány idején közel 300 ezerrel nőtt a foglalkoztatottak száma, s ez a 3,9 milliós létszám stagnált éveken át. 1997-2002 között a nők 200 ezer fővel, a férfiak pedig 100 ezer fővel javultak, így már 2,1 millió férfi és 1,8 millió nő dolgozott. 2002 után számos reálgazdasági mutatóban stagnálás vagy romlás következett, ezzel mi Európa azon kevés országa közé tartoztunk sajnos, amely a 2008-ig tartó euró-atlanti térségbeli konjunktúrát nem tudta kihasználni, sőt a foglalkoztatási ráta nálunk már 2006-tól csökkenő pályára állt, míg az uniós tagországok legnagyobb részéé ekkor még javult. A 2004-2008 közti években előzték meg bennünket a közép-európai államok. 2007-től a férfiak foglalkoztatási rátája az EU-ban a legalacsonyabb, a nők pedig csupán a mediterrán országokat előzték meg. 2006-2010 között a foglalkoztatottak létszáma közel kétszáz ezerrel csökkent, közülük a férfiaké több 200 ezerrel, a nőké pedig 67 ezerrel. A női foglalkoztatási ráta kicsit több, mint egy százalékponttal, a férfiaké pedig négy és fél

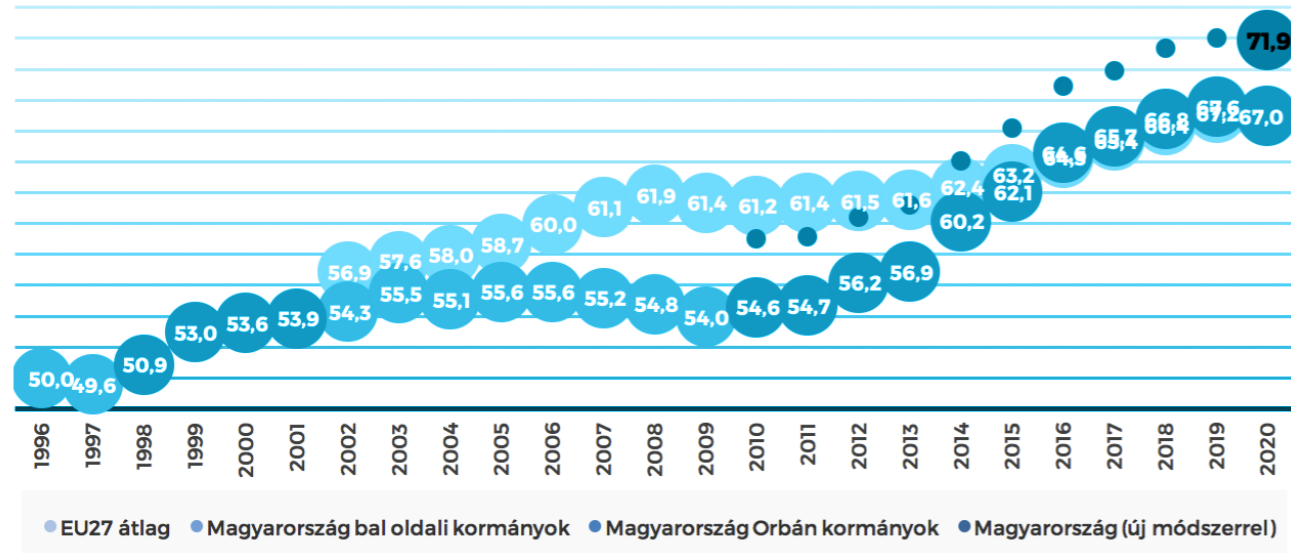
20-64 éves nők a munkaerőpiacon (ezer fő) - KSH

Tíz év alatt a közel 10%-os munkanélküliségi ráta 4,1%-ra csökkent, s az 59%-os foglalkoztatási ráta 71,9%-ra emelkedett úgy, hogy az aktív aránya 2020-ra elérte a 75%-ot a nők esetében is. Aktívnak tekintjük a foglalkoztatottakat és a munkanélkülieket együtt. A foglalkoztatási ráta a foglalkoztatottaknak a korcsoport népességéhez, a munkanélküliségi ráta pedig a munkanélkülieknek az aktívokhoz viszonyított arányát mutatja. Az értékeket a 2021-ben bevezetett új

Év	Foglalkoztatottak	Munkanélküliek	Gazdaságilag aktív	Gazdaságilag nem aktív	20-64 éves népesség	Aktivitási arány	Munkanélküliségi ráta	Foglalkoztatási ráta
2010	1 861	204	2 065	1 089	3 153	65,5	9,9	59,0
2020	2 094	90	2 183	729	2 912	75,0	4,1	71,9
2020-2010	233	-114	119	-359	-241	9,5	-5,8	12,9

20-64 éves nők foglalkoztatási rátája (%) (KSH)

százalékponttal romlott. A férfiak rátája kilenc, a nőké pedig hét százalékponttal volt alacsonyabb az uniós átlagnál. Kimondhatjuk, hogy a 2008-as világgazdasági válság hazánkban a férfiak foglalkoztatására negatívabb hatással

volt, mint a nőkére, ekkor számos családban a nő lett a családfenntartó. Hogyan lehet, hogy a 2008-as válság a magyar munkaerőpiacon már 2006-tól érezte hatását? Természetesen a számok is bizonyítják, hogy a magyar

munkaerő-piacra legnagyobb romboló hatással nem a világgazdasági válság volt, hanem az akkori hibás kormányzati intézkedések.

Ilyen körülmények közt tette 2010 év elején még a Bajnai-kormány azt a vállalást az Unióban, hogy 2020-ra a 20-64 évesek foglalkoztatási rátája érje el a 75%-ot – azaz egy évtized alatt 15 százalékpontos javulást céloztak meg. Minden szakértő úgy vélekedett róla, hogy túlzó a vállalás, lehetetlen teljesíteni. 2010 tavaszán az újonnan alakuló kormány még ennél is ambiciózusabb vállalást tett: egymillió új munkahelyet kívánt létrehozni 2020-ra. Az éves átlagban 75%-os foglalkoztatási ráta 2019-re teljesült. A foglalkoztatási ráta javulásunk a régi módszertan szerint is kilenc év alatt az uniós átlag háromszorosa volt, ezzel Málta után a legnagyobb növekedést produkáltuk. A férfiak javulása 17,6 százalékpont volt, az unió legmagasabbja, így a 2010-es 65,5%-ról 2019-re 83,1%-ra nőtt a mutatójuk, ezzel a 7. legjobbak a tagállamok közt, 2015 óta az uniós átlag felett teljesítenek már. A nők javulása a régi mérés szerint is Málta után a második legnagyobb, 13 százalékpont, azaz 2010-es 54,6%-ról 2019-re 67,6%-ra emelkedett a rátá-

juk, így 18. helyen állnak az országlistán, s 2016 óta az átlag feletti. Az új módszerrel számolt értékeink alapján még előrébb fogunk kerülni.

2020 tavaszán a járvány hatására szinte minden uniós tagállamban csökkent a foglalkoztatás. A 20-64 éves korcsoportban az előző év azonos időszakához viszonyítva az unióban az átlagos foglalkoztatási ráta -1,6 százalékponttal csökkent, míg hazánkban csupán -1,2 százalékponttal. Az unió átlagában tavasszal a nők -1,3, a férfiak pedig -1,7 százalékpontot estek. Hazánkban azonban jóval nagyobb volt a nők visszaesése (-1,6), mint a férfiaké (-0,7). A III. és a IV. negyedévben a magyar munkaerő-piac „korrigált”, így a 2020. éves átlagban is elérte a foglalkoztatási ráta a 75%-ot. Ez a férfiaknál teljes korrekciót jelentett, a nőknél pedig 0,2 százalékpontos lemaradást mutat. Mindezek mögött az rejlik, hogy a gyermekes nők, akiknek a gyermeke az iskolák és óvodák bezárása miatt otthon volt és a nagyszülők, idősebb családtagok segítségére most kevésbé lehetett számítani, a megnövekedett családi elfoglaltságok miatt viszonylag nagyobb arányban veszítették el a munkájukat.

Az ágazatokat vizsgálva megállapítható, hogy a vendéglátás és szálláshelyszolgáltatásban, illetve a személyes szolgáltatásokban, a rendezvényeket kiszolgáltatók közt – ezekre a válság nagyobb hatást gyakorolt – sok a nő, s az informatikában kevés, akiknek a digitális szolgáltatások iránti igények megnövekedése miatt több munkájuk lett.

ÚJ MÓDSZERTAN 2021-TŐL

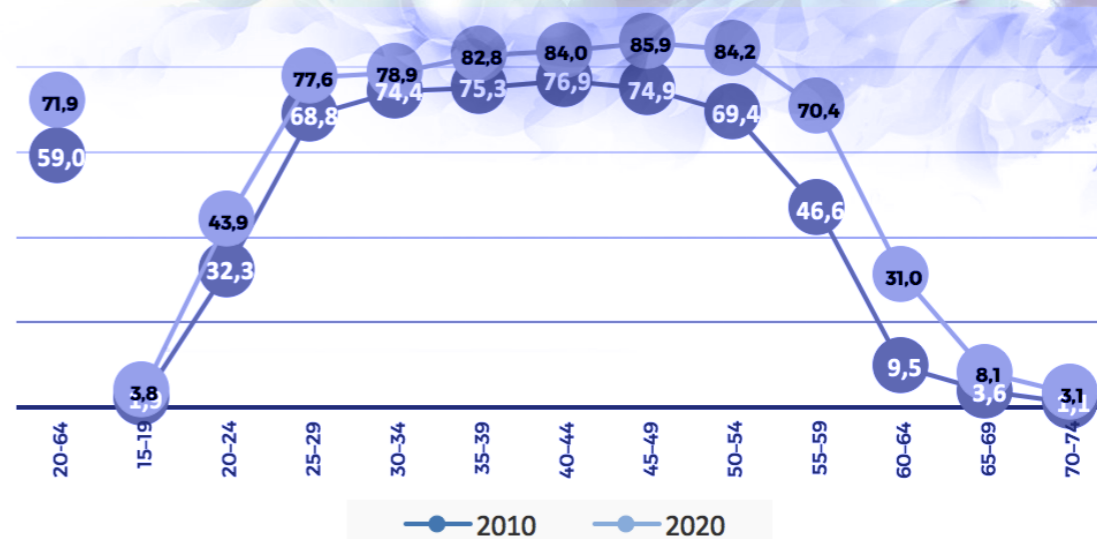
2021. januártól az Eurostat változtatott a nemzetközi előírásokon, s a munkaerőpiaci adatokat új módszerrel számolják az összes uniós országban, ami legjobban a nők értékeit módosítja. A GYED, GYES mellett dolgozók túl azok is foglalkoztatottnak minősülnek, akik a gyermekgondozási ellátás igénybevételéig elváltak utójára, a távollét idején pénzbeli juttatásban részesültek, és az ellátás igénybevételét követően visszatérhetnek korábbi munkahelyükre. Hazánkban ez közel 120-150 ezer fővel növelte a foglalkoztatottak, és ugyanennyivel csökkentette az inaktívok számát. A nők foglalkoztatási rátája ezért

4-5 százalékponttal emelkedett, s pár tizeddel csökkent a munkanélküliség körükben. A KSH már kiadta visszamenőlegesen a múlt évtizedre az új módszertannal készült adatokat is, de az Eurostat még a tagállamok adatait nem tette közzé e számítás szerint. Ezért ebben az írásban mind a foglalkoztatási, mind a munkanélküliségi ráta és az inaktív arányának grafikonján is feltüntetjük az új módszerrel számolt értékeket és a régiéket is, de a nemzetközi összehasonlítások esetén és az elemzések nagy részénél még a régi számítás szerinti értékeket használtuk. A változtatás hatására a gyermekgondozási szabadságon levőket egyformán kezelik a tagállamok, mert korábban volt olyan ország, ahol foglalkoztatottnak, máshol – köztük hazánkban is – inaktívnak tekintették őket.

NŐI FOGLALKOZTATÁS KORCSOPORTONKÉNT

A nők minden korcsoportjában korábban példátlan javulás történt az elmúlt évtizedben. Ugyan a 15-24 évesek jóval kevesebben választják azt a megoldást, hogy tanulás mellett dol-

A nők foglalkoztatási rátájának változása hazánkban 2010-2020 között korcsoportonként (%) (KSH)

goznak is, ezért még mindig alacsonyabb az uniós átlagnál a foglalkoztatási rátájuk, de 7,5 százalékpontot növekedett kilenc év alatt. A gyakornoki vagy egyéb részmunkaidős megoldások növelésével lehetne még nagyobb arányban bevonni őket a foglalkoztatottak vi-

lágába. A 2022-től életbe lépő személyi jövedelemadó mentesség a 25 évesnél fiatalabbak esetében szintén hozzájárulhat a korcsoport foglalkoztatási szintjének emelkedéséhez. A munkavállalás szempontjából legaktívabb korcsoport a 25-54 éveseké. A rendszerváltás

után meredeken zuhant a mutatójuk, s 1997-re már csupán a korcsoportbeli nők 62,1%-ának volt munkája. 2002-re 4,5 százalékponttal javult a rátájuk, majd 67-68%-on stagnált 2008-ig, s 1,3 százalékpontot esve elérte a 2011-es 66,9%-os minimumértéket a régi módszertan szerint. Innen egészen 2019-ig folyamatos növekedést tapasztalhatunk. A 11 százalékpontos javulás az unió átlagos javulásának háromszorosa, Málta után a második legnagyobb növekedés. Magyarország ebben a korcsoportban a tagállamok középmezőnyében található, a 15. helyen, 2014-ben lépte túl az Unió átlagát, 2016 óta magasabb e csoport foglalkoztatási rátája, mint 75%.

A nők nyugdíjkorhatára 1996-tól emelkedett folyamatosan 55 évről 2019-ben már 64 évre. Részben ennek hatására, részben pedig azért, mert a negyvenes években született nőknek még jóval alacsonyabb volt az iskolai végzettsége, mint a most nyugdíjba vonuló ötvenes években születetteknek, s a legalább érettségivel rendelkezők foglalkoztathatósági kompetenciái sokkal jobbak, mint az alapfokú végzettségűeknek (ld. később), továbbá a magasabb végzettségűek igénylik is, hogy a nyugdíjjogo-

sultságig – vagy sokszor még azt követően is – munkában tudjanak maradni, folyamatosan és nagyon jelentősen nőtt a korcsoport foglalkoztatási rátája. Az unió többi országában is komoly növekedést mutat e korcsoport. A nyugdíjkorhatár emelkedése 2022-ig tart még. A foglalkoztatásukat már most is, de később még inkább részmunkaidős és egyéb atipikus, rugalmas megoldásokkal lehetne tovább bővíteni. A környékbeli országok közt középen helyezkedünk el a női foglalkoztatás területén. Ausztria és Csehország megelőz bennünket, Lengyelország és Szlovákia pedig követ. A V4 országok mindegyike az uniós átlagot jóval meghaladó mértékben javította az elmúlt évtizedben a nők foglalkoztatási rátáját, Ausztria magasabb értékről is indult 2010-ben, de a növekedése az Unió átlaga alatt maradt. Ha a 40 év feletti nőket vizsgáljuk, akkor Csehország, Szlovákia és hazánk is jóval Ausztria és az uniós átlag feletti. A harmincas éveikben járó nők esetében mutatunk lemaradást, hisz mi vagyunk azok az országok, ahol akár 3 évre is otthon maradhat szülés után az anya. A GYED extra hatására hazánkban a harmincasoknál is komoly növekedés mutatható ki, már ők is közelítenek az unió átl-

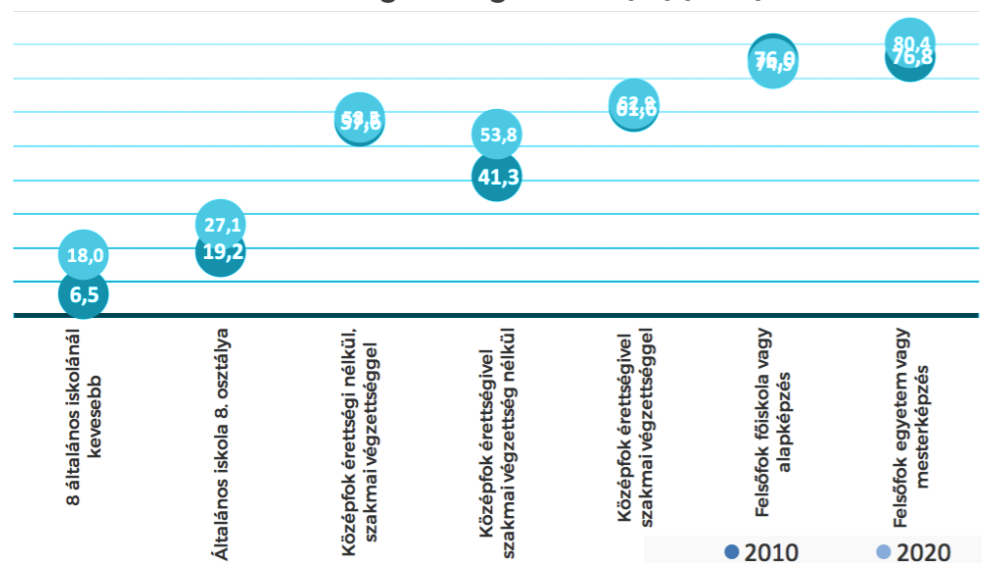
gához. Az új módszerrel számolva a foglalkoztatottakat, további javulás várható a mutatóikban. A részmunkaidős és az otthonról is végezhető munkavégzés jóval nagyobb mértékben jelenik meg a nagyobb női foglalkoztatási rátával rendelkező országok munkaerő-piacán. Ezeket a családbarát megoldásokat nem szabad egyedül a versenyszférától várni. A nők közel harmada a közzféra alkalmazottja (oktatás, egészségügy és szociális terület és a közigazgatás). A digitalizáció terjedésével – és a járványhelyzet alatti tapasztalatok felhasználásával – gyors változások várhatók.

NŐI FOGLALKOZTATÁS ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINT

Az ábrából is jól látszik, hogy a magyar munkaerő-piac kirekesztő volt az érettségi nélküli csoportok számára. Mindegy, hogy férfiakról vagy nőkről volt szó. 2014-ig az érettségivel nem rendelkező nőknek kevesebb, mint harmada tudott csupán dolgozni. Szerencsére a népességbeli arányuk folyamatosan csökken, ahogy a negyvenes években és az ötvenes évek elején szüle-

tettek nyugdíjba vonulnak. Számukra jelentett legnagyobb segítséget a „nők 40”, azaz az, hogy negyven év munka után nyugdíjba vonulhattak a nők, hisz köztük volt olyan, aki már 16 éves korától dolgozott. Mára a nyugdíjkorhatár emelkedésével az érettségizett, középfokú végzettségű nők is nagy számban jogosultak a nők 40-re, de náluk jellemző, hogy a nyugdíj mellett többen munkát is vállalnak. Közülük soknak 58-60 éves koruk körül nyílik meg a lehetőség nyugdíjba vonulni. A diplomások közül korábban nagyon kevesen tudtak élni a 40 év utáni nyugdíjba vonulás lehetőségével, hisz 21-25 éves korukig iskolába jártak. Akik éltek is vele, legtöbben visszatértek a munkaerő-piacra a nyugdíj mellett. Az alapfokú iskolai végzettségű nők foglalkoztatási rátája nálunk jóval alacsonyabb volt az Unió átlagánál egészen 2017-ig. A magyar rátanövekedés e szegmensben 2013-tól indult meg, amikor kiszélesedett a közfoglalkoztatási program. A közfoglalkoztatásban dolgozók száma 2017-től folyamatosan csökken, s azóta e szegmens rátája stagnál 46% körüli szinten – sok elemző várakozásával ellentétben nem is zuhant vissza 2019-ig. Ebben az évtizedben a második legnagyobb javulás tapasztalható e szegmensben is az Unió

A nők foglalkoztatási rátájának változása hazánkban 2010-2020 között végzettség szerint (%) (KSH)

tagállamai között, feljöttünk a 13. helyre az országok sorrendjében. A középfokú végzettségű nők rátája az előző évtizedben már 2003-tól folyamatosan 6 éven át zuhant, összességében 5,6 százalékpontot. Ők teszik ki a női foglalkoztatottak több, mint felét még mindig, habár az ará-

nyuk csökkenőben. A rátájuk 2012-től folyamatosan nagyarányban javult. Ebben az évtizedben kimutatható javulásuk a 3. legnagyobb mértékű a tagállamok között, s a 16. helyen állunk már az országok sorrendjében. Az utóbbi időben hasonló az uniós átlaghoz. A felsőfokú végzettségűek-

re fokozottan figyelni kell, hisz folyamatosan nő a népességbeli arányuk. A nők nagyobb arányának van felsőfokú végzettsége, mint a férfiaknak. Az unió tagállamai között nálunk nem kimagasló a felsőfokúak aránya. E szegmensben is jelentősen nőtt a foglalkoztatási ráta ebben az évtizedben. A tagállamok között a 3. legnagyobb mértékben, 5,5 százalékponttal, de így is az uniós átlag alatt vagyunk még. A lemaradás egyértelműen a 40 évesnél fiatalabb korcsoportban mutatható ki, ahogy már korábban is említettem, a tanulás mellett kevesen végeznek munkát (MA és PhD megszerzése közben) és a kisgyermekesek esetében tapasztalható elmaradás. Az új módszerrel készülő statisztikákban további javulás várható. Az alacsony végzettségűek esetében már 35 év felett, a középfokúaknál 40 felett, a felsőfokúaknál pedig 45 felett a nők esetében magasabb a foglalkoztatási rátánk, mint az uniós átlag. A női foglalkoztatottak kétharmada a következő öt ágazatban dolgozott 2019-ben: feldolgozóipar (17,6%), kis és nagykereskedelem (14,8%), oktatás (13,2%), egészségügy és szociális ágazat (12,5%) és közigazgatás (10,5%). Mint látható, ebből 3 ágazat (az oktatás, az egészségügy és szociális és a közigazgatás) a közszférához tartozik, nem versenyszférabeli ágazat. Tehát, komolyan

hangsúlyozni kell, hogy a magyar női foglalkoztatottak 36,2%-ával nem számolunk, ha csak a versenyszférára fókuszálunk. Az uniós átlagtól legnagyobb létszámlemaradása az egészségügyi és szociális ágazatnak van a nők esetében. Azaz ebben az ágazatban arányaiban sokkal több nő dolgozik tőlünk nyugatabbra.

RUGALMASFOGLALKOZTATÁS

A két legfőbb formáját mutatjuk be, a részmunkaidős foglalkoztatást és az otthonról is végezhető munkát.

RÉSZMUNKAI DŐ

A heti 36 órát nem meghaladó foglalkoztatást tekintjük részmunkaidős foglalkoztatásnak. Bele tartozik a heti öt napon át napi 8 óránál kevesebb ideig tartó munka épp úgy, mint a heti kevesebb, mint öt napon, de napi 8 vagy némely napokon több, mint 8 órán át tartó munkavégzés is. Hazánkban mindig is nagyon kevesek számára adatott meg a lehetőség, hogy akár átmenetileg pár hónapra vagy egy-két évre választhassák ezt a munkavégzési formát. Minden olyan ország, ahol magasabb a női foglalkoz-

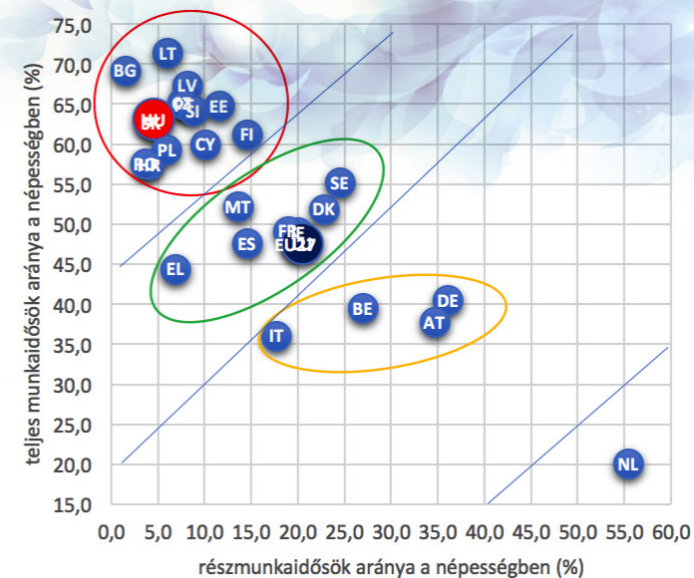
tatás, ott a részmunkaidősök aránya nagyobb, mint nálunk. S ebből sajnos az is következik, hogy ha valaki családi vagy egyéb okból átmenetileg nem tud heti 40 órát dolgozni, akkor ő kiesik a munkaerő-piacról, azaz általában nem is munkanélküli, hanem inaktív lesz. S újra munkába állni sokkal nehezebb, mint egy részmunkaidős munkát teljes munkaidőssé alakítani.

Az Unió országait négy csoportba tudjuk osztani a nők részmunkaidős foglalkoztatása alapján. Ezt mutatja be a következő ábra. Az első csoportba (pirossal jelölt halmazba) 14 ország tartozik, a közép-európai, a Balti országok, valamint Portugália, Finnország és Ciprus. Ezeknél a teljes munkaidős foglalkoztatottak aránya magas, több, mint 50 százalékponttal magasabb, mint a részmunkaidősök aránya a népességben. A 2010 utáni foglalkoztatásbővülést szinte teljes egészében a teljes munkaidősök adták. Legtöbbjükre igaz, hogy rugalmatlan a munkaerőpiacuk, azaz aki valamiért átmenetileg nem tud teljes munkaidős munkakört ellátni, azok kikerülnek, inaktívak lesznek. Így itt a munkaerőpiaci tartalékok az inaktívak közt találhatóak. A második csoportba (zöld halmazba) 8 ország tartozik. A teljes és a részmunkaidős ará-

nyok különbsége 25-50 százalékpont. Őket tekinthetjük átlagosnak, a munkaerő-piaci tartalék az alulfoglalkoztatott részmunkaidősök közt található. A harmadik csoportba (sárga halmazba) 4 ország került, ahol még a teljes munkaidősök többen vannak, de magas a részmunkaidős arány, a különbség 25 százalékpont alatti. Hollandia teljesen eltér minden tagállamtól, itt a nők nagy többsége részmunkaidős. Nem ezek a példák a követendő, de a két arány közt azért biztosan meg lehet találni az egészséges egyensúlyt. A tavaszi időszakban nőtt nálunk is a részmunkaidősök aránya, 240 ezer fő körülire emelkedett a II. negyedévben, majd visszaállt a III. és a IV. negyedévben.

Ez a növekedés tavasszal csak annyit jelent, hogy 8,2% lett az arány, s még sem a lengyel sem a cseh szintet nem értük el. Bizonyára emlékszünk, hogy a munkaidőkeret megújított szabályozása idején rengeteg álhír keringett a magas magyar átlagos heti munkaidőről. Ha bárki is magasnak ítéli, ez csak azért van, mert más országokban nagyobb a részmunkaidőben dolgozók aránya, ami az átlagos munkaidőt csökkenti. Ha csak a teljes munkaidősöket vizsgáljuk, akkor a nők esetében ez az érték

Teljes és részmunkaidősök aránya a népességben - 2019 Nők (Eurostat)

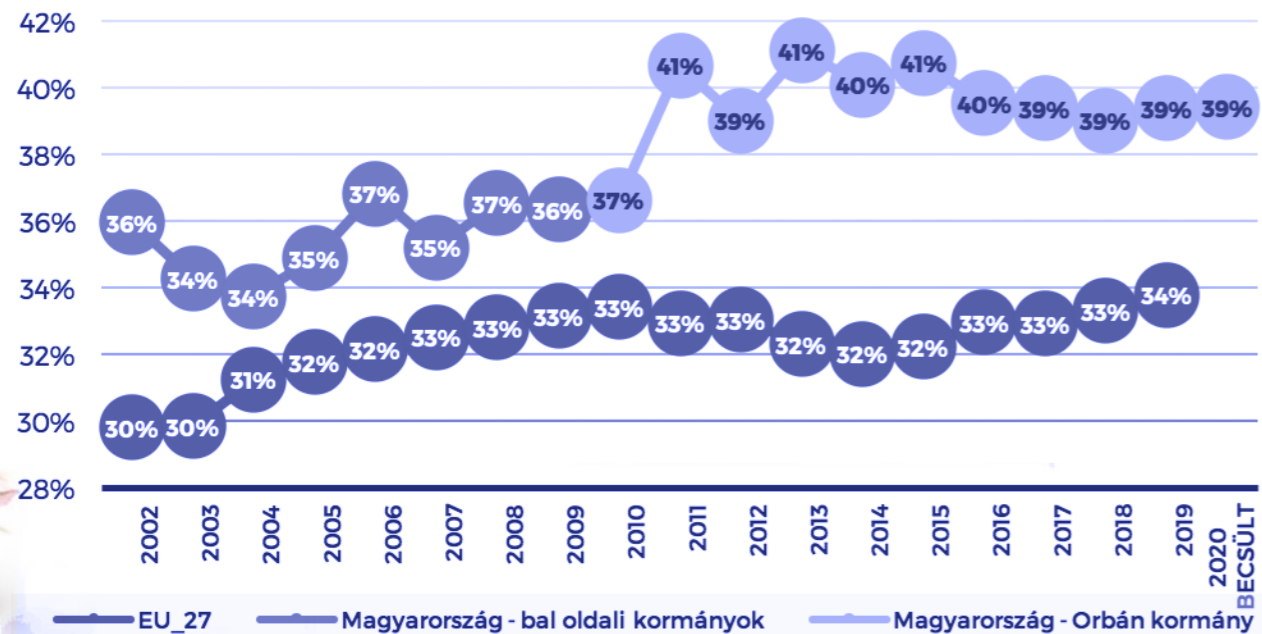

heti 40,2 óra, ami az Unió középmezőnyét jelenti. Hozzá jön még 21,5 óra a részmunkaidős átlag, amivel szintén a középmezőnyben vagyunk. Kijelenthetjük, hogy semmivel nem rosszabbak a munkaidő mutatóink, mint másoknak a környezetünkben sem a nők sem a férfiak esetében.

HOME OFFICE

Az otthonról is végezhető munkavégzés (home office) szabályait sok helyen a tavaszi veszélyhelyzet idején alakították ki. Míg 2002 körül az uniós átlaghoz hasonló mértékben kaptak

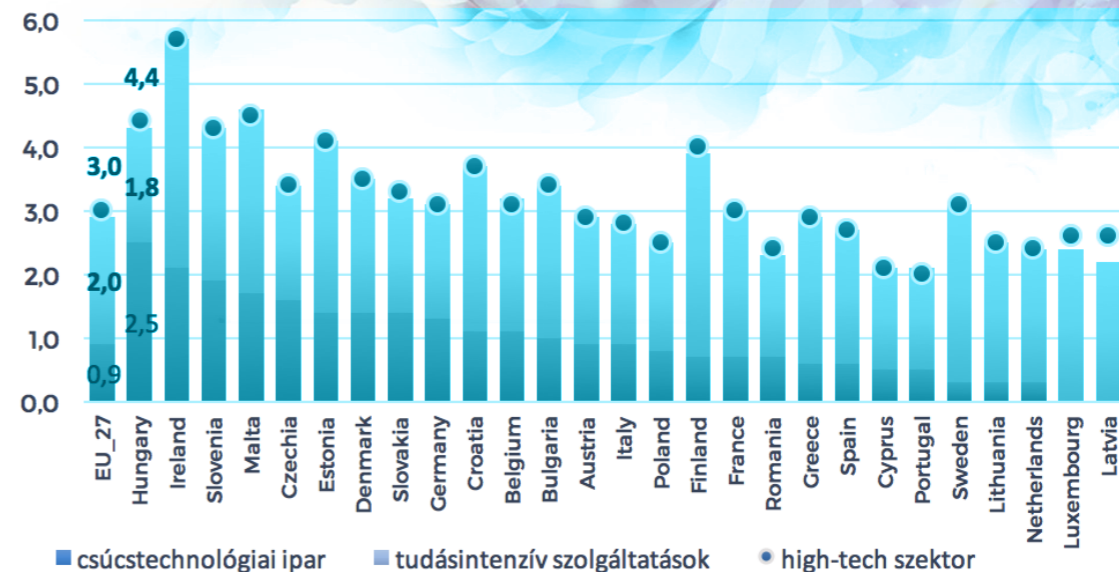
A nők aránya a vezetők között (%) (Eurostats)

lehetőséget a magyar női munkavállalók is a home office-ra, addig 2019-re 10 százalékponttal kevesebb nőnek volt hazánkban erre lehetősége, mint az Unió átlaga.

Másik megközelítésből: a járvány előtt nálunk harmadannyi nőnek volt lehetősége néha vagy általában otthonról dolgozni, mint az uniós átlag.

A high-tech szektorban dolgozók aránya az összes foglalkoztatott nő között 2019-ben (%) (Eurostat)

honról dolgozni, mint az uniós átlag. 2010 előtti és környéki időszakban számos munkáltató arról számolt be, hogy a munkavállalók nem

is kívánnak otthonról dolgozni. Egyértelmű, akkor féltek attól, hogy ők kapnának felmondást először, ha leépítésre kerülne sor. Fontos látni,

hogy a home office-t átmeneti megoldásként kell kezelni, s legtöbbször a kombinált formája a leghatékonyabb járványmentes időszakban. Ilyenkor például hetente egy napot tölt otthoni munkával munkavállaló. A járványtavaszi időszakában, amikor a gyerekek otthon voltak, nagyon széles körben alkalmazni kezdték ezt a formát. Remélem, hogy ennek hatására rugalmasabbá válik a munkaerőpiacunk hosszabb távon is.

NŐK A VEZETÉSBEN

2011-től a vezetői munkakörökben foglalkoztatott nők aránya hazánkban 40% körüli, ezzel az Unióban 2011-2015 között a második helyen álltunk Lettország után, majd 2016-2017-ben negyedik, 2018-ban harmadik, 2019-ben ötödik voltunk. Lengyelország, Szlovénia és Svédország mellett nemrégiben Bulgária is felsorakozott mellénk az élbolyba.

NŐK A HIGH-TECH SZFÉRÁBAN

A magas szintű vezetők aránya is jobb nálunk, mint az uniós átlag. Általában kevés figyelmet fordítunk arra a tényre, hogy hazánkban a high-tech szférában dolgozók aránya magas. Összes-

ségében is és a nők is a harmadik helyen állnak a tagállamok rangsorában. A nők a csúcstechnológiai iparban az Unióban nálunk dolgoznak legnagyobb arányban, 2,5%-ban. A tudásintenzív szolgáltatások területén egy kicsivel az uniós átlag alatt vagyunk ugyan, de nem annyival, hogy ez a két területet együtt vizsgálva a dobogóról letaszítana bennünket. A járvány hatására bizonyára mindenhol emelkedik majd a high-tech szektor aránya, érdemes fokozott figyelmet fordítani arra, hogy meg tudjuk tartani az előnyünket. E mutató alátámasztja azt, hogy egyre több innovációs és startup elemzésben nemzetközi szinten jó példaként említenek bennünket. Itthon sokszor hangosabbak azok a hangok, akik ócsárolják a teljesítményünket, elhallgatni vagy éppen relativizálni kívánják az elért eredményeket.

NŐI VÁLLALKOZÓK

Hazánkban 2020-ban 1 millió 810 ezer regisztrált vállalkozást tartottunk számon. Ennek kevesebb, mint fele csupán a működő vállalkozás. 2019-es legutolsó adat szerint 836 ezer. (A 10 fő alatti mikrovállalkozás közülük 786 ezer, 10-49 fős kisvállalkozás 35 ezer, 50-249 fős középvállalkozás 5

ezer és 250 fő feletti nagyvállalkozás egyezzer.) A versenyszféra foglalkoztatottjainak 36%-a mikrovállalkozásban (1,22 millió fő), 19%-a kisvállalkozásban (560 ezer fő), 16%-a középvállalkozásban (362 ezer fő) és 29%-a nagyvállalkozásban dolgozik. A 2008-as válság alatt a nagyvállalkozások több munkavállalót bocsátottak el, ezért 2009-ben a nagyvállalkozásoknál foglalkoztatottak aránya visszaesett 25,7%-ra. Ebben az időben a kkv-k, s azon belül a mikrovállalkozások jelentették a stabilitást a munkaerő-piacon. 2009-ben az arányuk 39% volt, míg a kisvállalkozásoké 19%, a középvállalkozásoké 16%. Mindez azt is bizonyítja, hogy érdemes nagyobb figyelmet fordítani a becsületes önfoglalkoztatókra, különösen a gyermeket nevelő nőkre. Hazánkban a 20-64 éves önfoglalkoztatók 2019-ben 447 ezren voltak (az összes foglalkoztatott 10,1%-a), közülük a nők 150 ezren, akik az összes női foglalkoztatott 7,5%-át adják. A női foglalkoztatottak 2,7% az alkalmazottal dolgozó önfoglalkoztató, s ezzel a 8. helyen állunk. Ők 2010-ben még a 4. helyen voltak, de 2013 óta az arányuk azért csökkent, mert a foglalkoztatás bővülés az alkalmazottak esetében nagyobb volt. Két problémás körre érdemes felhívni a figyelmet: sajnos, 2019-ben is még az alkalmazott

nélküli önfoglalkoztatók aránya az egyik legalacsonyabb hazánkban, mindössze 5,8%, a nőknél pedig 4,8%. Ez utóbbi a járvány hatására emelkedett, de a pontos adatokra még várni kell. Valamint a kisgyermekes nők körében az önfoglalkoztatók harmadannyian vannak, mint a teljes női szegmensben. A környező országokhoz viszonyítva is az alkalmazott nélkül dolgozó un. saját számlás önfoglalkoztatók aránya alacsony a foglalkoztatottakon belül. Igaz ez a fiatal, 40 év alatti vállalkozókra épp úgy, mint a 40-64 évesekre is. Ágazati megoszlásban az önfoglalkoztató nők közül 29 ezer főt az un. egyéb közösségi és személyi szolgáltatások területén találunk. Ide tartozik a sport, a szórakoztatás, a kultúra, műsorszolgáltatás, tisztítás, fodrászat, szépségápolás stb. Arányaiban többen dolgoznak ebben az ágazatban hazánkban, mint a környező országokban vagy az Unióban átlagosan. Második legnagyobb arányú ágazat az önfoglalkoztató nők között a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység 25 ezer fővel. Ide tartozik a jogi, számviteli, adószakértői, mérnöki, kutatási, fejlesztési, marketing, fényképészet, fordítás, állategészségügyi tevékenység. Arányuk Csehországban és Szlovákiában hasonlóan magas. Harmadik legjelentősebb terület a kereskedelem

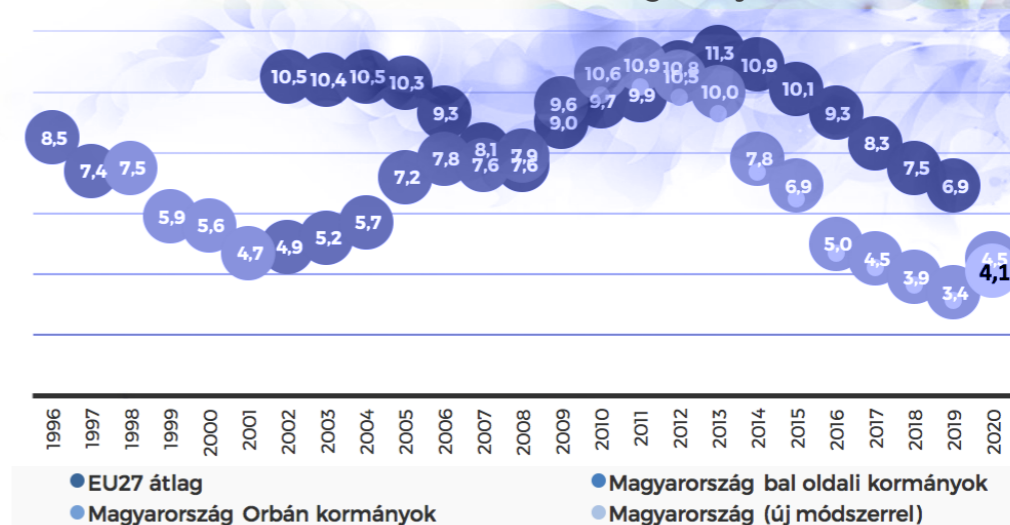
23 ezer fővel. Lengyelországban, Ausztriában és Romániában azért több a női önfoglalkoztatók aránya, mert az agráriumban az alkalmazott nélküli nők jóval nagyobb számban találhatóak, mint nálunk. Az un. egyéb közösségi és személyi szolgáltatások területén legtöbbször alkalmazott nélkül egyedül dolgoznak. A szakmai, tudományos és műszaki tevékenység területének 60%-a is egyedül végzi a munkáját. Alkalmazottal a női önfoglalkoztatók közül a legtöbbször a kereskedelemben dolgoznak. A középfokú végzettségűek aránya a női önfoglalkoztatók közül hazánkban a negyedik legnagyobb, 56%. Nagyon kicsi az alacsony végzettségűek aránya, mindössze 3%. Általában, azon országokban nagyobb ez a szegmens, ahol magas a mezőgazdaságban dolgozó női önfoglalkoztatók aránya. A női önfoglalkoztatók között 51%-ának több, mint 9 ügyfele van, s nincs köztük egy domináns. Magas azoknak az aránya is, akiknek ugyan több, mint 9 ügyfele van, de van köztük domináns. Az egy ügyfeles önfoglalkoztatók – akik bújtatott, „beszámlázó” alkalmazottak – aránya fele csupán az uniós átlagnak, s a környező országokban is jóval magasabb az arányuk. Sokszor erről téves, a valóságnál sokkal rosszabb képet festő kommunikáció jelenik meg sajnos. Hazánkban a vál-

lalkozás indításának okaként magas arányban jelölték meg a női önfoglalkoztatók a „megfelelő lehetőség”-et. Magas a rugalmas munkaidő miatt vállalkozást indítók aránya is, s meglepően alacsony azok aránya, akik azért indítottak vállalkozást, mert nem találtak alkalmazottként munkát. Hangsúlyozandó, hogy a női önfoglalkoztatók 43%-a kijelenti, hogy nincsenek a vállalkozásukkal kapcsolatos nehézségek. Ez jóval magasabb az uniós átlagnál. Továbbá 19% (átlag feletti) jelöli meg a magas adminisztrációs terhet. A járvány hatására hazánkban megfigyelhető a női foglalkoztatottak között egyfajta belső átrendeződés. Ennek következtében az önfoglalkoztató nők száma majdnem 15%-kal emelkedett a II. negyedévben az előző év azonos időszakához viszonyítva.

NŐI MUNKANÉLKÜLISÉG AZ ELMÚLT NEGYEDSZÁZADBAN

Hazánkban a rendszerváltás idején, 1989-1992 között 1-1,5 millió munkahely szűnt meg, s 1993-ra a munkanélküliségi ráta 12,1%-os csúcsértékre emelkedett, a KSH munkaerőpiaci felmérése (LFS) több, mint 500 ezer főt mutatott ki, a regisztrált munkanélküliek száma pedig megha-

20-64 éves nők munkanélküliségi rátája (%) (KSH)

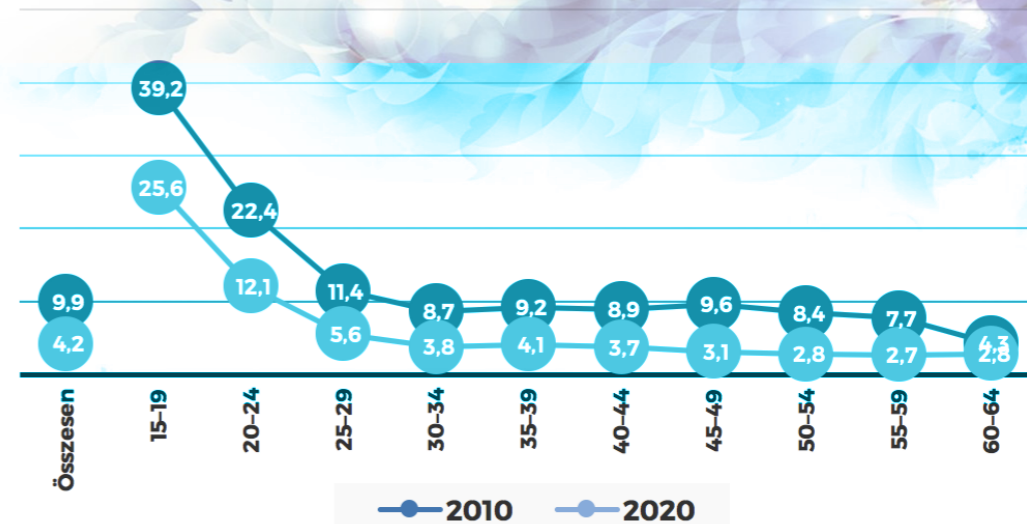
ladta a 700 ezer főt. Innen sikerült az ezredfordulóra 6% alá csökkenteni a rátát, s 250 ezer alá a KSH szerinti létszámot. 2002-től a nők esetében már lassú emelkedés indult, a férfiak még 2004-ig stagnáltak. 2005-ig a férfiak munkanélkülisége volt a magasabb, s a nőké kicsit alacsonyabb. 2005-től mindkét nem esetében ugrásszerűen megnőtt a munkanélküliség, ami jól mutatja, hogy nálunk az elmúlt évtized közepén

nem a 2008-as világgazdasági válság hatására romlottak a munkaerőpiaci mutatók, hanem már jóval előtte. A romlás 2005-2011-ig tartott. A csúcson 470 ezer fős lett a munkanélküliség, s 11%-os a ráta, ami évekig az uniós átlagot is meghaladta. Mindez úgy történt, hogy a munkanélküliség elkerülésére tömegesen választották az előre hozott nyugdíjazást, illetve valamely nyugdíjszerű ellátást, miközben a fiatalok a jobb

elhelyezkedési esélyek reményében a lehető leghosszabb ideig maradtak az iskolapadban. 2010 előtt a munkaerőpiaci mutatók közül a munkanélküliség állt a fókuszban, számos ezt kozmetikázó intézkedés született. Ezzel csak azt érték el, hogy ugyan nem volt kimagaslóan rossz a munkanélküliség, de az inaktív aránya nálunk volt az egyik legmagasabb Európában. 2010-ben a kormányváltáskor átkerült a fókusz a munkanélküliségről a foglalkoztatásra. Elsődleges cél lett, hogy teremtsünk munkahelyeket, s ez mind a munkanélküliséget mind az inaktívok számát is csökkentette. 2016-ra eljutottunk az 5%-os munkanélküliségi szintre, ami számos szakirodalom szerint a teljes foglalkoztatás szintjének felel meg. Itt már csak annyi munkanélküli szokott lenni, amennyi már egészséges szintű belső mozgásokhoz, belső átalakulásokhoz kell. A szigorúbb szakirodalmak a teljes foglalkoztatottság szintjét a 3%-os határnál húzzák meg. 2019-re ezt is nagyon megközelítettük. A megyék közül elsőként Győr-Moson-Sopron megye érte el 2014-ben, 2019-re pedig összesen 11 megye volt 3% alatt. Elterjedt az a minden szakmai alapot nélkülöző kommunikáció, miszerint hazánkban a járvány hatására még soha nem látott mértékűre nőtt a munkanélküliség,

sokan emlegetnek félmillió főt. Ezeknek az állításoknak nincs valóságalapja. A legmagasabb havi értéke júniusban 240 ezer föig emelkedett csupán, ennél minden elemző magasabb értéket jósolt korábban. Az EU nyáron kiadott előrejelzése volt a legalacsonyabb, ami 5%-os éves munkanélküliségi rátával számolt, ez 315 ezer fő körüli értéket jelentene, ezzel szemben az éves átlag 198 ezer fő lett, a ráta pedig 4,1%. Semmilyen szempontból nem tekinthető rossznak a munkanélküliségi mutatónk a járvány hatására sem, várhatóan az egyik legalacsonyabb érték maradt a tagállamok között. Jelen járvány a nőket sokkal jelentősebben visszavetette a munkaerő-piacon hazánkban is. Magasabbak a munkanélküliségi adataik, mint a férfiaknak, s nagyobb a foglalkoztatási visszaesésük. Érthető, hisz ahogy azt korábban írtuk, a két legnagyobb sokkot kapott ágazatban (szálláshely szolgáltatás és vendéglátás illetve az egyéb közösségi és személyi szolgáltatások) sok nő dolgozik, valamint a járvány következtében a családi feladatok megnövekedtek részben a digitális oktatás bevezetése miatt, részben az idősek fokozott védelme következtében. Mindezek indokolják, hogy külön figyelemmel kell lenni a nőkre a munkaerőpiacon ezekben a hónapokban.

A nők munkanélküliségi rátájának változása hazánkban 2010-2020 között korcsoportonként (%) (KSH)

A magyar női munkanélküliségi ráta 2019-ben az uniós átlag felénél is kisebb, mindössze 3,4% volt, ami a tagállamok közül a 4. legjobb érték. 2010 óta az ötödik legnagyobb javulást tudhatjuk magunkénak, nálunk jobban a három balti-kumi ország és Szlovákia teljesített. A javulásunk 7,2 százalékpont, míg az Unióban az átlagos javulás 2,8 százalékpont volt.

NŐI MUNKANÉLKÜLISÉG KORCSOPORTONKÉNT

A 15-24 éves fiatal nők munkanélkülisége 2019-ben kevesebb, mint fele a 2010-es évinek, javulásunk több, mint duplája az uniós átlagnak, az ötödik legnagyobb a tagállamok közül, 13. helyre kerültünk az országok sorrendjében, míg 2010-

ben a 18. helyen voltunk, akkor az átlagnál rosszabbak között. Egyedül Németországban volt alacsonyabb ez a mutató, mint 5%. Mindez azért, mert sokkal többen élnek ott az iskola melletti részmunkaidős foglalkoztatás lehetőségével, a duális képzések, illetve a gyakornoki munkák elterjedtebbek. Az ilyen formában munkát végzők is foglalkoztatottnak minősülnek, s nem inaktívak, hanem növelik a munkanélküliségi ráta nevezőjét, az aktívakat. A legjobb foglalkoztatási korú 25-54 éves nők munkanélkülisége 2019-ben a tagállamok közt az 5. legalacsonyabb, az Unió átlagának kevesebb, mint fele. A 2010-től elért javulásunk is az ötödik, az uniós átlag háromszoros. Az 55-64 éves nők munkanélkülisége sokat javult, alacsonyabb mind a magyar 20-64 éves nőkéénél, mind az uniós átlagnál, a harmadik legkisebb érték. 2010-től a javulásunk az ötödik legnagyobb a tagállamok között. Ekkor a 17. helyen álltunk. A javulás e korosztályban is az aktivitás jelentős növekedésének köszönhető, amit részben a nyugdíjkorhatár emelkedése okozott, részben pedig a „Nők 40” hatására az idősebb korúak közül azok, akik elérték a 40 év munkában töltött időt, s megszűnik a munkaviszonyuk, már nem válnak munkanélkülivé, hanem nyugdíjba mehetnek.

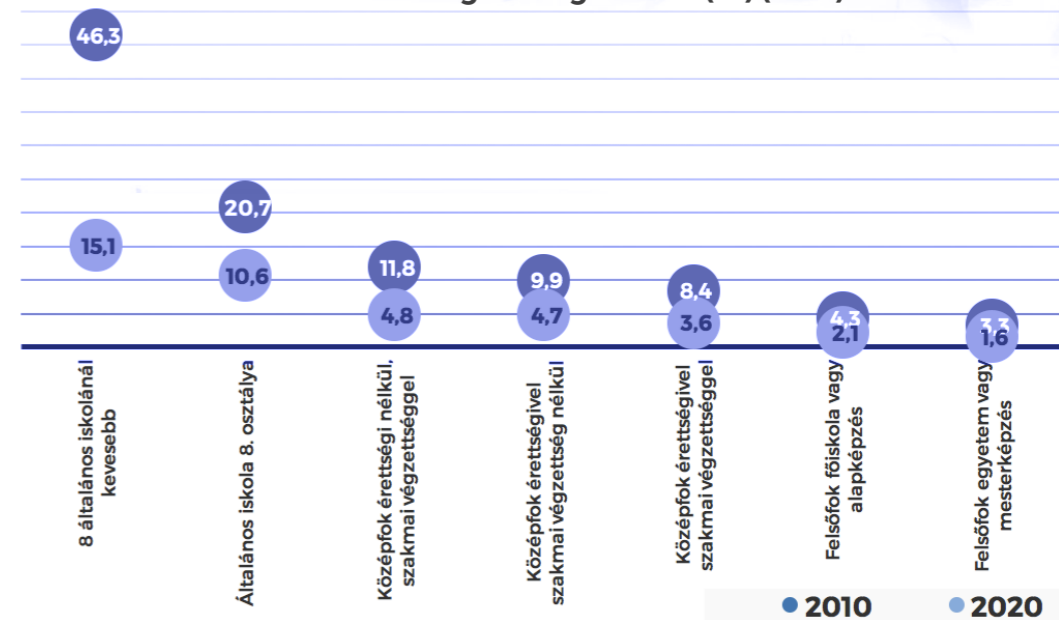
NŐI MUNKANÉLKÜLISÉG ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINT

A magyar munkaerő-piacon a magasabb iskolai végzettségűek sokkal kisebb mértékben váltak munkanélkülivé, mint az uniós átlag. Igaz ez a nőkre és a férfiakra is. A középfokú végzettségűek munkanélküli fenyegetettsége is általában jóval kisebb az átlagosnál. A nők esetében kivételt csupán a 2009-2012 közti időszak jelentette, akkor volt egyedül magasabb a munkanélküliségi rátájuk az európai átlagnál. A legfeljebb alacsony végzettségűek esetében merőben más a helyzet. Ők már 2006-tól az uniós átlagot jóval meghaladó mértékben kiszorultak a foglalkoztatottak világából, mint a hozzájuk hasonló csoport tagállami átlaga, s csupán 2014-től a közfoglalkoztatási programok kiszélesítésével sikerült újra az európai értékeknél jobb mutatókat elérniük. 2016-tól, amikor a versenyszférabeli jelentős foglalkoztatásbővülés elindult, még további munkanélküliség csökkenést tapasztalhattunk, ekkortól a rátájuk már 12,5%-ra majd az alá került. Ez is azt bizonyítja, hogy manapság már az érettségivel nem ren-

delkezők számára is nyitott a versenyszféra is, nemcsak a közfoglalkoztatási programokban találnak már munkát, hanem az elsődleges munkaerő-piacon is. A legfeljebb alacsony végzettségű nők foglalkoztatási rátája ebben az év-

tizedben 13 százalékpontot javult, ami a tagállamok között a harmadik legjelentősebb érték. Így a 2010-es 21. helyről a 14. helyre jöttünk előre az országok sorrendjében. 9,7%-os mutatónk jóval alacsonyabb, közel kétharmada csupán a tag-

A nők munkanélküliségi rátájának változása hazánkban 2010-2020 között végzettség szerint (%) (KSH)

államok átlagának, míg 2010-ben az átlag másfélszerese volt. Ezt a csoportot önállóan még nem tekinthetjük teljes foglalkoztatottságot elért csoportnak. Fontos emlékeznünk arra, hogy az érettségi nélküliek létszáma és aránya a női népességben folyamatosan csökken, nagyobb súlyuk az idősebb generációkban van csupán, s így egyre kevésbé befolyásolják a magyar női teljes mutatót. A középfokú végzettségű nők munkanélküliségi rátája harmadára csökkent az elmúlt évtizedben, így 2019-ben 3,1% lett, ami már csupán fele az uniós átlagnak. A javulásunk a hatodik legnagyobb a tagállamok között. 2019-ben az országok sorrendjében a negyedik helyre léptünk előre a 2010-es 17. helyről. A csoport 2016 óta már teljes foglalkoztatottságot mutat. A járvány hatására 2020 II. negyedévében is csupán 5,3%-ra emelkedett a rátájuk, ami továbbra is jóval alacsonyabb az uniós átlagnál. Ahogy már említettük, a felsőfokú végzettségű nők munkanélkülisége mindig az uniós átlag alatt maradt. 2019-ben a harmadik legalacsonyabb a tagállamok között, mindössze 1,6%, ami egyértelműen teljes foglalkoztatású csoportnak minősül, s az uniós átlagnak mindössze a harmada. 2010 óta -2,7 százalékpontot

javult, ami a kilencedik legjelentősebb javulás, s így az akkori ötödik helyről léptünk előre két helyezést. A felsőfokú végzettségűek száma és aránya is folyamatosan nő, súlyuk egyre jelentősebb lesz a népességen belül. 2020. II. negyedévében is csupán 2%-ra emelkedett a munkanélküliségi rátájuk. Ők azok, akiknek amikor megszűnt az alkalmazotti munkájuk, akkor nagy arányban önfoglalkoztatóként (alkalmazott nélküli vállalkozóként) foglalkoztattak tudtak maradni. Igazán örvendetes, hogy hazánkban váltak a legnagyobb arányban foglalkoztatottá a munkanélküliek a III. negyedévében az Eurostat munkaerőpiaci áramlásokat (Labour market flows) elemző hírlevele szerint. A foglalkoztatási ráta „visszakorrigálása” úgy történt, hogy mind a munkanélküliség mind az inaktívok száma gyorsan csökkent. Ennek az oka: a munkanélküliek komoly létszámban munkát találtak július-szeptemberben. Kimondható, hogy az uniós tagállamok közül a magyar munkaerő-piac az egyik leggyorsabb regenerálódási képességű. Mindez azért történhetett meg, mert nemcsak a férfiak találtak vissza a munka világába, de a nők is komoly arányban. A magyar nők Európa legjobbjai e tekintetben.

INAKTÍV NŐK AZ ELMÚLT NEGYEDSZÁZADBAN

Munkaerőpiaci státuszuk szerint inaktívok a nyugdíjasok, diákok, akik semmilyen munkát nem végeznek, még részmunkaidőben a nyugdíjuk vagy az iskola mellett, s a GYED-en, GYES-en lévő anyák, akik az ellátás mellett nem dolgoznak semmilyen atipikus formában sem (az új módszertan szerint csak azok, akik a gyermekvállaláskor nem voltak foglalkoztatottak), illetve mindenki, akinek nincs munkája, s nem is keres munkát. Hazánkban a munkaerőpiaci szempontból általában vizsgált 20-64 éves korúak között mindig nagyon magas volt az inaktívok száma és aránya. Korábban ez mind a nőkre, mind a férfiakra igaz volt. 2010-ben például a férfiak aránya is 8,3 a nőké pedig 6,8 százalékponttal az uniós átlag felett volt.

2017-től a férfiak aránya már kisebb, mint az uniós átlag, a nők pedig 2,2 százalékpontnyi különbséget mutatnak csupán a korábbi módszerrel vizsgálva is. Az évtizedbeli foglalkoztatásbővülés kétharmada az inaktivitás csökkenéséből adódott, harmada jött csak a munkanélküliség

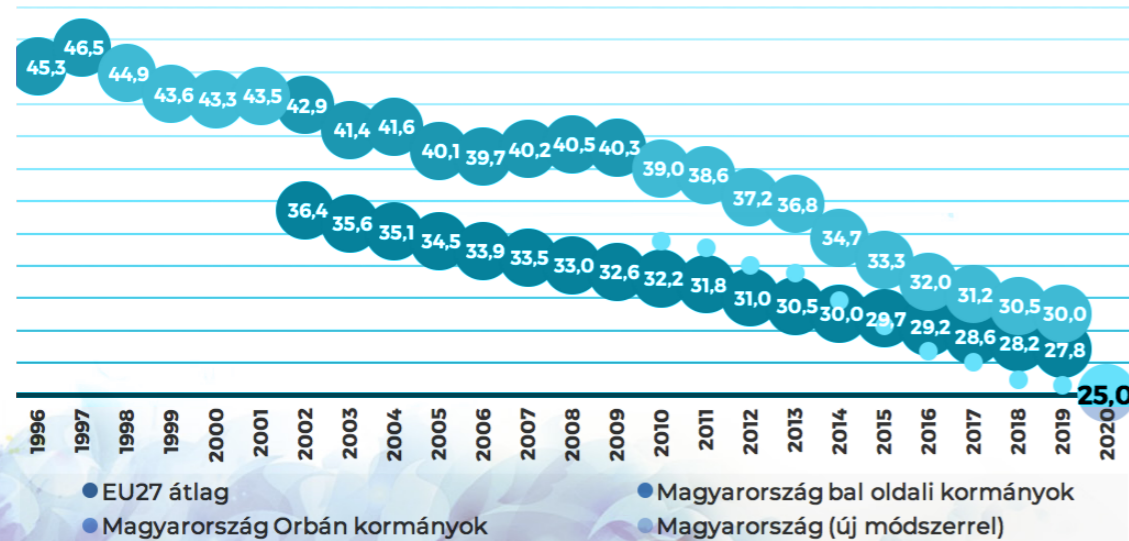
csökkenéséből. 1997-ben még 2,2 millió inaktív státuszú élt a 20-64 éves korcsoportban, 2010-ben 1 millió 867 ezer volt a létszámuk, 2020-ra pedig már 1 millió 118 ezerre csökkent. Közülük 1997-ben még 1 millió 450 ezer volt a nő, 2010-re 1 millió 089 ezer, 2020-ra pedig 729 ezer. A foglalkoztatásbővítés kapcsán rájuk kiemelt figyelmet kell fordítani, de további komolyabb létszámcsökkenés csak a munkaerőpiac rugalmasabbá tételével érhető el. Nagyrészükhöz ki-tűnő foglalkoztathatósági kompetenciái vannak, csak valamilyen okból – sokszor csak átmenetileg – nem tudnak heti 40 órában munkát vállalni. A járvány hatására az uniós átlagnál jóval kisebb arányban nőtt meg az inaktívok aránya a nőknél hazánkban. Éves átlagban nem is volt növekedés, csökkenést tapasztaltunk, mert a nyugdíjkorhatár emelkedett. A nők inaktivitási aránya hazánkban 2020-ban 25% volt, ami még nem tekinthető alacsonynak annak ellenére, hogy az ebben az évtizedben elért 9,5 százalékpontos csökkenésünk Málta után a második legjelentősebb javulás volt az Unióban, s ezáltal a tagállami sorrendben a 2010-es 24. helyünkről több helyet előre léptünk. E mutató értéke is jelentősen változik az új módszertan hatására.

INAKTÍV NŐK KORCSOPORTONKÉNT

A 15-24 éves nők 73,1%-a inaktív, ami jóval az uniós átlag feletti, ezzel még mindig a 22. helyen állunk

a tagországok sorrendjében. 2010-ben az utolsó helyen álltunk. Javulásunk a 6. legjelentősebb, de még bőven tudunk tovább bevonni ebből a csoportból is az aktívák közé. A foglalkoztatási szempontból legaktívabb korcsoportban a nők inaktivitása már az uniós átlag alatti lett 2015 óta.

Az inaktív nők aránya a 20-64 évesek között (%) (KSH)

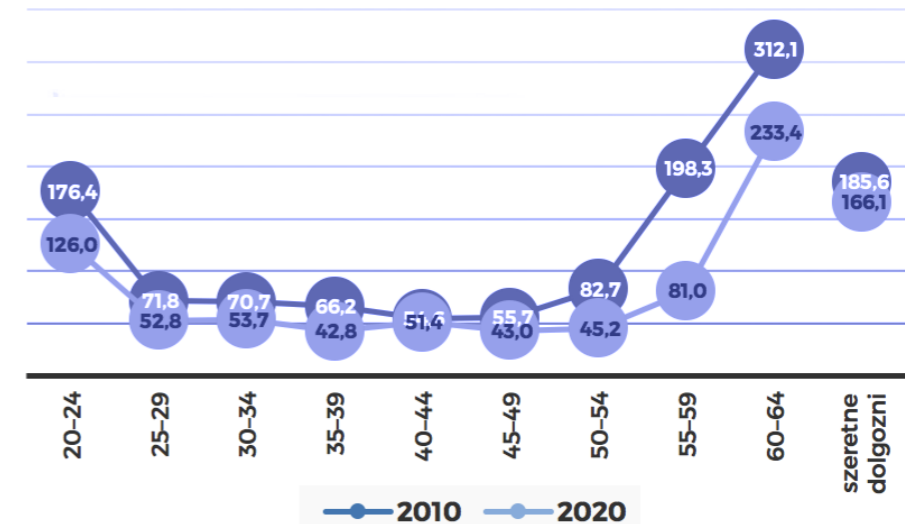

A harmadik legnagyobb javulást érte el az uniós tagállamok között az elmúlt évtizedben, 6 százalékponttal lett alacsonyabb 2019-ben a mutató, mint volt 2010-ben. Ezzel a 22. helyről a 18. helyre léptünk előre a tagállamok sorrendjében. Az 55-64 évesek inaktivitása csökkent ebben az

évtizedben a legnagyobb mértékben hazánkban a korcsoportok között, 15,5 százalékponttal, de ez a javulás az uniós átlaghoz nagyon hasonló.

Azaz más országok is ebben az időszakban emelték a nyugdíjkorhatárt a nők esetében

Inaktív nők létszámának változása hazánkban 2010-2020 között korcsoportonként (%) KSH

is, és vonták be különféle programokkal az 55 feletti nőket. Inaktivitási arány sorrendjében 2019-ben a 19. helyen állnak a tagállamok között, egy helyet léptek előre 2010 óta – illetve pontosabb úgy fogalmazni, hogy nagyjából megtartották a helyüket a sorban. Mindhárom iskolai végzettség szerinti csoportban nagyobb az inaktív aránya hazánkban, mint az uniós átlag, s mindhárom csoport jelentős javulást hajtott végre az elmúlt évtizedben. Legnagyobb a középfokú és az alacsony végzettségűek között észlelhető, aminek hatására sokkal egészségesebb lett a magyar munkaerő-piac.

Összehasonlíthatók a 20-64 éves nők esetében az inaktivitás és a részmunkaidős munka vállalásának legfőbb okai az Eurostat nyilvános adatai alapján. Legjelentősebb eltérést a gyermek vagy ápolásra szoruló felnőtt esetében találunk.

Míg hazánkban 100 fő népességből 9 nő inaktív, s csupán 0,8 részmunkaidős, addig az uniós átlagban 4,7 fő inaktív és 5,1 fő részmunkaidős, s pontosan ugyanolyan arányban jelölték meg ezt az okot hazánkban, együttesen, mint az uniós átlag. Véleményem szerint a gyermeket nevelők körében tovább javítható a foglalkoztatás, ha tudunk

kínálni nekik valós lehetőségeket, számukra is jól használható részmunkaidős megoldásokat.

POTENCIÁLIS MUNKAERŐ TARTALÉK

Mind az Eurostat, mind a KSH nyilvánosságra hozza negyedévente az ún. „potenciális munkaerő-tartalékot. Ebbe beletartozik a munkanélküliek teljes köre, a részmunkaidősök közül azok, akik úgy nyilatkoznak, hogy tudnának nagyobb óraszámokban is munkát vállalni (őket nevezik alulfoglalkoztatottnak), valamint az inaktívok közül azok, akik keresnek munkát, de nem tudnak a következő két hétben munkába állni, valamint azok, akik szeretnének dolgozni, de valamilyen okból kifolyóan nem keresnek munkát.

A nők esetében nálunk mindig alacsonyabb volt a pillanatnyi potenciális munkaerő-tartalék az uniós átlagnál. 2008-as válság idején hirtelen 4 százalékponttal emelkedett, s majdnem 6 éven át magasabb volt, mint a válság előtti, csak 2015-re tudott ismét lecsökkenni a 12%-os szintre.

Most tavasszal kevesebb, mint 3 százalékponttal nőtt, s nyárra már a növekedés több, mint felét vissza is korigálta.

KISGYERMEKESEK FOGLALKOZTATÁSA

2010-ig:

• Ha meg akarom tartani a munkámat, akkor nem mehetek el szülési szabadságra

2010-től:

• Kizárólag a család döntésén múlik, hogy a szülést követően meddig maradok otthon, s mikor kezdek ismét dolgozni. Nem veszítek el semmilyen juttatást, sőt támogatásban, kedvezményekben részesülök.

A GYERMEKES HÁZTARTÁSOKBAN

élő nők munkaerőpiaci helyzetét érdemes külön is vizsgálni. Az Eurostat éves adatbázisaiban 2005 óta találhatóak a szegmensre nyilvános adatok. Egyrészt a háztartásban élő gyermekek száma (1, 2, illetve 3 és több gyermek) szerint másrészt a legfiatalabb gyermek kora (6 év alatti, 6-11 éves és 12 éves és annál idősebb) szerint is elérhető.

A termékenységi ráta esetében a 15-49 éves korcsoportot szokták vizsgálni, a foglalkoztatás szempontjából legaktívabb kor pedig a 25-54 éveseké. Mi most a két csoport metszetére, a 25-49 évesekre fókuszáltunk. E fejezetben a régi módszerrel készült adatokkal dolgozunk. Az új adatok a kézirat leadásáig nem érhetőek még el. Tudjuk, hogy ennek a csoportnak a mutatóit befolyásolja legjobban a módosítás, de a folyamatok a régi adatokból is értékelhetők.

Továbbá 2019-ig tudunk csak megállapításokat tenni, mert ezt a szegmenst a havi és a negyedéves elemzések nem vizsgálják. A 25-49 éves nők között a gyermekesek aránya 2019-ben hazánkban 61% volt, a 18. helyen állunk jelenleg, az uniós

átlagtól közel 2 százalékponttal alacsonyabb értékünkkel. Lengyelországban, Csehországban és Szlovákiában is magasabb a gyermekes nők aránya e korcsoportban a hazainál. 2010 és 2019 között 6,3 százalékponttal csökkent az arányuk, ez a 3. legjelentősebb esés az uniós országok között.

Az uniós átlaghoz viszonyítva nagyon alacsony a 2 gyermekesek aránya, s magasabb az egy gyermekeseké, míg a 3 vagy több gyermekeseké az európai átlagnak megfelelő. Az uniós átlaghoz képest kevés azoknak az aránya, akiknek a legfiatalabb gyermekük még 6 év alatti és alacsony a 6-11 évesek aránya is. A 2019-ben közel 1,7 millió fős volt 25-49 éves női populáció, s 1 millió 32 ezernek volt gyermeke. 420 ezernek volt a legfiatalabb gyermeke még 6 év alatti, azaz az ő családjukban él olyan gyermek, aki még nem iskolás.

Náluk azonosítható leggyakrabban napközbeni családi elfoglaltság, itt okoz legkomolyabb feladatot a család és a munka összehangolása. 280 ezer olyan nő élt hazánkban, akinek a legfiatalabb gyermeke 6-11 éves, ők a kisiskolás gyermeket is nevelők. Náluk már a napközbeni gyermekkel kapcsola-

tos elfoglaltságok sokkal kisebb mértékűek, de a gyermek még nem teljesen önálló. 332 ezren vannak 12 éves vagy annál idősebb gyermeket nevelők hazánkban. Azon nők között, akiknek a családjában van 6 évesnél fiatalabb gyermek, Európában a legalacsonyabb a 2 gyermekesek aránya nálunk, s 2005 óta alig volt olyan év, amikor ne az utolsó helyen lettünk volna e mutatónk tekintetében.

Az egygyermekeseké és a nagycsaládosoké magas, egyik szegmens sem volt 2005 óta a tizediknél rosszabb helyen a tagállamok között. A nagycsaládosoké a környező országok közül a legmagasabb, az Unióban a hatodik, az egygyermekeseké pedig a tizedik volt 2019-ben. Hazánkban azon nőknek, akiknek a legfiatalabb gyermeke még 6 év alatti, a foglalkoztatási rátája mindig nagyon alacsony volt, az uniós országok között a legalacsonyabbak egyike. Szlovákiával és Csehországgal hármásban szoktunk az országok sorrendjének a legvégén szerepelni. Lengyelország általában az uniós átlagon áll, Ausztria pedig jobb az átlagnál.

A GYED extra 2014-es bevezetéséig 33-35% kö-

zötti értékeink voltak, s azzal, hogy 2014 óta legálisan lehet munkát vállalni a GYED mellett, javulni kezdett e szegmensben is a mutató, 2019-re 42,5%-ra növekedett. Köztük a 2 gyermekeseknek a legmagasabb a foglalkoztatási rátája. A kisgyermekes anyák között folyamatosan csökken az alapfokú végzettségűek aránya, s nő a felsőfokú végzettségűeké. Azok a családok, ahol az anya iskolai végzettsége magas, nagy arányban igénylik, hogy a gyermek 3 éves kora előtt már visszatérjenek valamilyen legális módon a munkába. Közülük többen korábban is vállalták munkát, de feketén, sokszor nem a saját nevükön tették ezt.

Fontos hangsúlyozni azt, hogy tíz év alatt közel másfélszeresére nőtt a 3 évesnél fiatalabb gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája. Ők azok, akik a GYED és a GYES mellett munkát is vállalnak.

A 6-11 éves legfiatalabb gyermekkel rendelkező nők foglalkoztatási rátája 2019-ben 86,5% volt, ami az Unióban a 6. legmagasabb. Náluk is a 2 gyermekesek a legjobb rátájúak, a tagországok közt a 4. helyen állnak. Az egygyermekesek a 7. helyezettek, míg a 3 és több gyermeket nevelők

a 11. helyezettek. Azoknak a nőknek, akinek a legfiatalabb gyermeke 12 éves és idősebb, a foglalkoztatási rátája még magasabb, 88,7%, ezzel ők is a tagállamok sorrendjében a 6. legjobbak. Köztük az egy gyermekesek rátája a legmagasabb, amely a 3. legjobb érték az Unióban.

A 2 gyermekesek mutatója a 6. legmagasabb, míg a 3 és több gyermekesek a 8. helyen állnak. Látható, hogy elsődlegesen nem a gyermekek száma, hanem a gyermekek kora határozza meg azt, hogy a nők hogyan tudnak részt venni a munkaerőpiacon. A 6 évesnél fiatalabb gyermeket is nevelő nők közül az alapfokúak a 16. helyen állnak Európában, a középfokúak a legrosszabbak az Unióban, míg a felsőfokúak hátulról a 3. helyen állnak Csehországot és Szlovákiát előzik csupán meg. Jól látható, hogy a kisgyermekesek között a középfokú és felsőfokú végzettséggel rendelkező nők támogatására olyan fejlesztések szükségesek, amelyek támogatják a munka és a családi élet összeegyeztetését, elősegítik rugalmas foglalkoztathatóságukat.

Az unióban átlagosan a kisgyermekes nők 23%-a részmunkaidős, addig nálunk mindössze 5%.

Szlovákia és Lengyelország részmunkaidős aránya hasonlóan alacsony, de már Csehországban is duplája a magyarnak, Ausztriában pedig a kisgyermekes anyák 51%-a részmunkaidős, s mindössze 21%-a teljes munkaidős. Ausztriában azok a nők, akiknek még nem jár iskolába a gyermeke, nagy arányban péntekenként otthon maradnak. Ők vagy heti 32 órás munkát végeznek pár éven át, vagy péntekenként otthonról dolgoznak.

A rugalmas, családbarát foglalkoztatási formák közül a második legelterjedtebb Európában az otthoni munkavégzés vagy home office. 2019-ben az Unióban átlagosan a kisgyermekes nők 10%-ának van lehetősége néha vagy általában otthonról is dolgozni, míg hazánkban csupán 3%-nak. Természetesen a járvány hatására ezek az arányok 2020-ban biztosan növekednek, de a szegmens pontos adatait csak később ismerjük meg.

A harmadik legelterjedtebb rugalmas foglalkoztatási forma Európában az önfoglalkoztatás. Az Unióban a kisgyermekes nők 6%-a, míg hazánkban csupán 3%-a él ezzel a lehetőséggel. Több ország a hagyományos vállalkozásoktól eltérő, egyedi megoldásokat is kínál azoknak, akik csak

átmenetileg terveznek valamilyen a helyi közösségek életét segítő szolgáltatást nyújtani, legyen az esetleg mezőgazdasági helyi kistermelő, vagy szociális és háztartási, esetleg a ház körüli munkákba besegítő szolgáltatást nyújtó saját számlás természetes személy.

2018-ban az EUROSTAT külön vizsgálatot készített a munka és családi feladatok összeegyeztetéséről. Ebben publikáltak olyan adatokat, amelyből megismerhetjük, hogy ha nemcsak a kisgyermekes anyákat, hanem minden 25-49 éves nőt figyelembe veszünk, akinek bármilyen gondozási feladatai vannak, akkor mekkora arányuknak van lehetősége néha vagy általában otthonról is dolgozni.

Az Unióban átlagosan 31%-nak nincs ilyenre lehetősége, míg nálunk 43%-nak. Továbbá európai átlagban 36%-nak általában, 24%-nak pedig néha lehetősége nyílik rá, nálunk mindössze 19%-nak van általában, s 35%-nak néha lehetősége. E vizsgálatban kicsit kisebb a lemaradásunk az uniós átlagtól, mint a kisgyermekesek esetében, de azért e vizsgálat szerint is lehetne rugalmasabb a munkaerőpiacunk.

GYERMEKVÁLLALÁS

2010-ig:

• folyamatosan csökkenő termékenység, az évszázad legalacsonyabb értékei

2010-től:

• folyamatosan növekvő termékenység, 2019-ig 24%-os emelkedés, ami az Európai Unió legnagyobb javulása

A SZÜLETÉSSZÁM HETVEN ÉVES PROBLÉMA

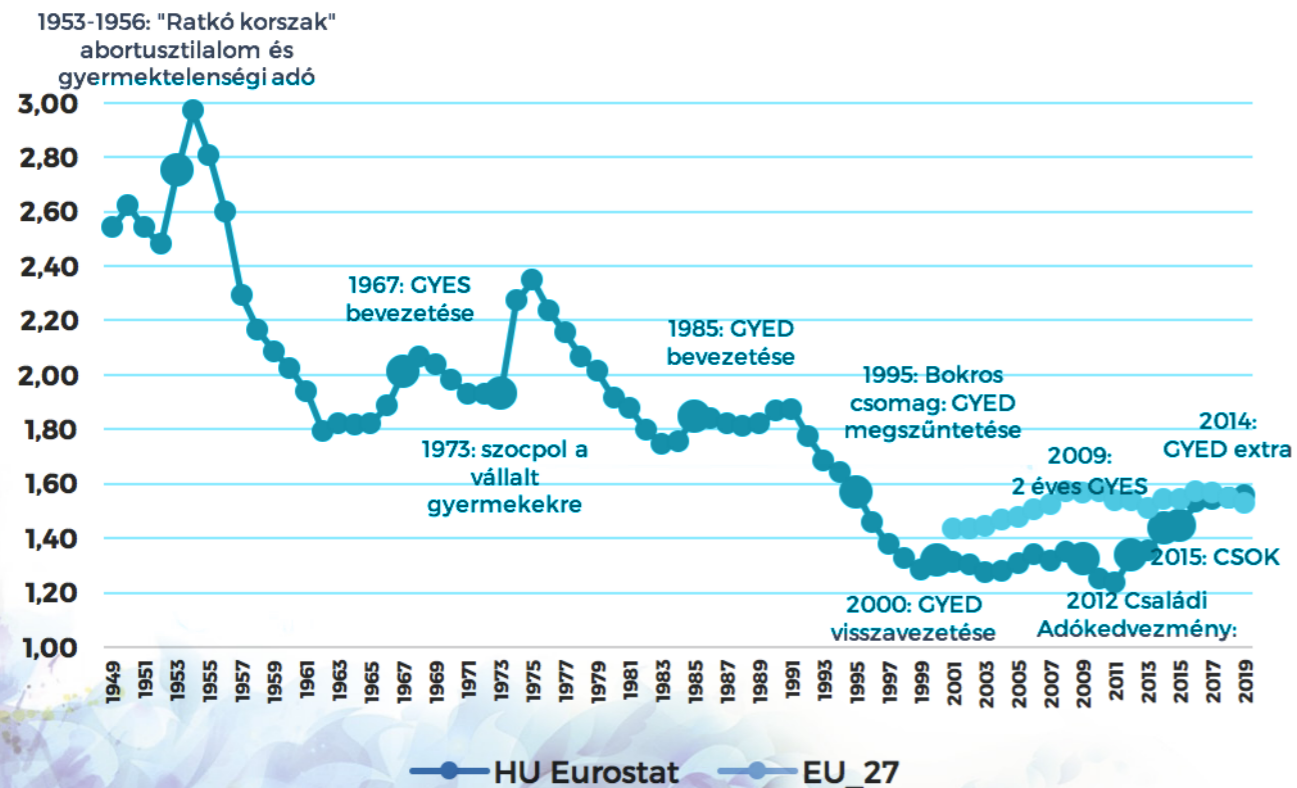
A magyar termékenységi ráta az utóbbi 70 évben hatalmas változásokon ment keresztül. Az első jelentős hatást az 1953-1956 között a Ratkó-korszakban életben levő abortusztilalom és gyermektelenségi adó gyakorolta. Az intézkedések 1956 nyarán történő megszüntetése és a forradalom utáni megtorlások következtében egészen 1962-ig zuhant a ráta, majd a családok gazdasági helyzetének kis mértékű javulása hatására a zuhanás megállt, de emelkedni a GYES bevezetésének hírértől kezdett. A 3 éves GYES 1967. január 1-től lépett életbe. Rövid időre visszaemelkedett a 2-es szintre a termékenység, de gyorsan ismét csökkenni kezdett.

1969-ben volt a legtöbb abortusz hazánkban, száz szülésre 134 abortusz esett. 1973-ban bevezették azt a szociálpolitikai csomagot, ami a lakhatási körülményeket támogatta a korábbival nem összemérhető mértékben. Ekkortól már a „vállalt” gyermekre is lehetett hitelt és „szocpol” támogatást kapni. Ebben az időben a szülő nők

átlagéletkora 25 év volt, tehát épp akkor vezették be a programot, amikor a Ratkó-gyermekek leg többje szült. A program hatására a termékenységi ráta felugrott 2,4 körüli értékre. 1974-1976 között 180 ezernél is több gyermek született. Ezeket a gyermekeket a demográfusok hibásan Ratkó-unokáknak nevezték, hasznosabb lenne őket „szocpol gyerekeknek” hívni, hiszen az intézkedés hatására nőtt meg a termékenységi ráta, s éppen jókor, mert a nagy létszámú anyai korcsoport magas rátával nagyon magas születésszámot eredményezett.

Majd 1980-ra már ismét 2 alá esett a termékenység. Mivel sok magas iskolai végzettségű és a korábbinál magasabb kezdő fizetésű nő jelent meg ekkorra a munkaerőpiacon, a családjaik számára egyre nagyobb problémát okozott a GYES alacsony mértéke. 1985-től bevezették a GYED-et, aminek következtében a rendszerváltásig emelkedett a termékenység. A munkahelyek 1989-1992 közti óriás mértékű megszűnése olyan veszélyt jelentett a családokra, hogy elkezdtek „halasztani” a gyermekvállalást. Szerettek volna gyermeket, de nem merték vállalni.

Termékenységi ráta 1949-2019

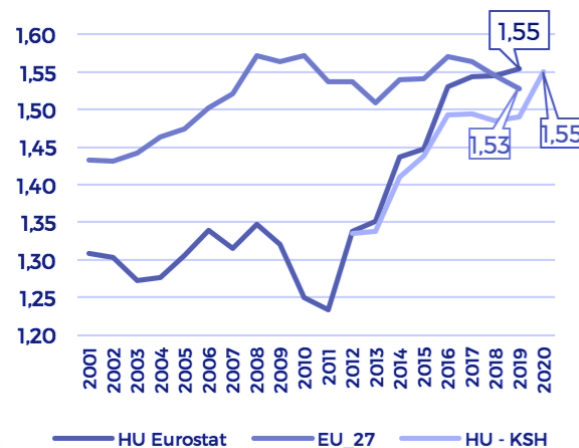
Majd 1995-ben a Bokros-csomag megszüntette a GYED-et. Ez volt az első olyan rendelkezés, ami a családok kedvezményeit megnyírálta. Egyértelmű üzenete volt, hogy az állam számára innentől nem érték a gyermek, a közösség egyedül hagyta a gyermeket. Ezáltal 1,5 alá esett a termékenység, sőt 1999-re 1,3 alá zuhant. 2000-ben az első Orbán-kormány ugyan visszavezette a GYED-et, de bevezette mellé a minimálbér 140%-át jelentő GYED plafont is. Ennek hatására megállt a zuhanás pár évre ismét 1,3 fölé emelkedett a ráta ugyan, de jelentősen emelkedni már nem tudott. Ekkor 28 év volt a szülő nők átlagos életkora. A 1974-1976 közötti „szocpol” gyerekek 2002-2004 között érték ebbe a korba. Ekkor nagyon alacsony volt a termékenységi ráta, s nem is volt várható, hogy a kormány bármilyen családi vagy gyermekkedvezményben gondolkodjon. Így aztán elmaradt a demográfusok által várt babyboom.

Ezt a Bajnai-kormány még azzal is tetézte, hogy a 42 év óta működő GYES-t 2009-ben lecsökkentette 2 évre – igaz, hogy 2010 júniusi hatállyal -, aminek rendkívül negatív üzenete volt.

A 2010-re 10% fölé növekvő munkanélküliség, a reálbér csökkenése, a devizahitel válság miatt a rengeteg családot fenyegető szegénység és társadalmi kirekesztődés hatására aztán ismét jelentős csökkenést tapasztalhattunk a termékenységekben. 2011-re elérte a valaha mért érték minimumát, 1,23-t. 2010-ben a második Orbán kormány egyik első intézkedéseként visszaállították a 3 éves GYES-t, 2011 januártól korábban nem látott mértékű családi adókedvezményt vezettek be, 2013-tól a munkahelyvédelmi akció keretében a GYED/GYES-ről visszatérő anyák munkáltatói a magyar gazdaságtörténetben először járulékkedvezményt kaptak,

2014-ben pedig a GYED extra keretében megszünt a GYED és a GYES alatt a nők munkavállalási tilalma, majd 2015-től bevezették a CSOK-ot. Ezen intézkedések hatására az EUROSTAT módszerével mért termékenységi ráta 2016-ra 1,5 fölé került (Bokros-csomag óta először) s 2018-ra meghaladta az uniós átlagot. A KSH és az Eurostat rátái közötti különbség abból adódik, hogy az Eurostat az Unióban bárhol születő magyar gyermekeket számolja bele a rátába, a KSH

Termékenységi ráta

pedig Magyarországon megszülető bármilyen nemzetiségű gyermekeket veszi alapul. A termékenységi ráta koreloszlás függvényéből tudjuk, hogy 43 éves kor felett olyan alacsony a nők termékenysége, hogy nem tudnak jelentősen hozzájárulni az éves születésszámhoz. A teljes termékenységi ráta számításakor 15-49 éves

korú nőkre vetítik az adott évben megszületett gyermekek számát. A 1974-1976 között született „szocpol gyerekek” már elmúltak 43 évesek, kevésé járulnak hozzá a születésszámhoz. 1999-ben Csehország volt Európában a legalacsonyabb (1,13) termékenységgel rendelkező ország, mára már 1,71 értékével a hatodik legjobb. Szlovákiának 2002-re esett le 1,19-re le a rátája, mára ő is 1,54-en áll, de 2003-ban Lengyelország is 1,22-n állt, míg ma 1,46. A környékbeli országok közül szinte mindnek 1997 és 2003 között volt a termékenységi minimuma. Ők jelentősen profitáltak az uniós csatlakozásból, javultak a gyermeket nevelő családok életkörülményei, s ezáltal a női gyermekvállalási kedv is. Nálunk majdnem egy évtizeddel később kezdett csak javulni a családok helyzete, s nőni a termékenység. 2011-ben Magyarország volt Európában a legalacsonyabb termékenységű ország. Ma az átlag fölé jutottunk. Budapest viszont még mindig a legalacsonyabb termékenységű főváros Európában, kevesebb, mint harmadát emelkedett a rátája az országos javulásnak. Mivel a lakosság ötöde itt él,

ÉLETKÖRÜLMÉNYEK

2010-ig:

- szegényedő és létszámában csökkenő középosztály
- nyíló kereseti olló: hatalmas különbség a szegények és a gazdagok között
- a háztartások jövedelmében alacsony a bérek aránya, s magas az egyéb elemeké

2010-től:

- erősödő és létszámában növekvő középosztály
- a bérolló zárul: csökken a gazdagok és a szegények közti kereseti arány
- magas a háztartások jövedelmében a munkából származó keresetek aránya

AZ ÉLETKÖRÜLMÉNYEKET három különböző méréssel is össze tudjuk hasonlítani. Az első a **keresetek (earnings)** alakulását méri, munkaerőpiaci oldalról azokat vizsgálja, akik foglalkoztatottak. A KSH havonta nyilvánosságra hozza az 5 fő feletti vállalkozásokban, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél a teljes munkaidőben alkalmazásban állók esetében a bruttó és a nettó átlag kereseteket, ezek reálértékének alakulását, sőt negyedévente a részletesebb statisztikákat is közöl ágazati és egyéb megoszlásokról is. A reálértékek segítik a különböző évek kereseteinek összehasonlítását, hisz ezek már nem tartalmazzák a fogyasztói árak növekedését, azaz az inflációt. A vizsgálat kiterjed mind a rendszeres, mind a nem rendszeres bérekre, jutalmakra, egyéb kereseti elemekre. Ezekből az adatokból aztán az Eurostat és az OECD is dolgozik, általában éves statisztikákat közöl. Az Eurostat négyévente készít részletes keresetszerkezeti felmérést (SES: Structure of Earnings Survey), legutóbb 2018-ban volt. A mérés a legalább 10 alkalmazottal rendelkező vállalkozásokra terjed ki, de a mezőgazdaságban és a közigazgatásban dolgozók nem kerülnek bele a vizsgálati körbe. Az OECD is közöl kereseti

adatokat évente a teljes munkaidős kört vizsgálva. Itt átlag és medián adatokat is megismerhetünk. Továbbá mindegyik szervezet közli a minimálbérek alakulását is. A nemzeti valután kívül az Eurostat euróban, az OECD USA dollárban is közli az adatokat, de a valutaárfolyamok jelentős különbözősége miatt ezeknél sokkal hasznosabb a vásárlóerő paritáson megadott értékek összehasonlítása. A második mérés, amire érdemes figyelniünk háztartásonként egybegyűjti az összes **jövedelmeket (income)**, s elosztja a háztartásban levők közt, így képezve egy főre jutó értékeket. A háztartások jövedelmének három fő összetevője a munkavégzésből származó, a társadalmi (nyugdíjak, családdal és gyermekkel kapcsolatos bevételek, stb.) és az egyéb jövedelem. Egy főre jutó jövedelme a társadalom minden tagjának van, az újszülött csecsemőnek is, kereste pedig csak a foglalkoztatottaknak. Ezért az egy főre jutó átlagjövedelmek sokkal alacsonyabbak, mint az átlagkeresetek, ezt sokan keverik – sokszor ezzel komoly zűrzavart is okozva manipulálják az olvasót. A harmadik mérés a **szegénység vagy társadalmi kirekesztődés** kockázatával élők arányát vizsgálja. Az Unióban kötelező érvényű, évente készül az előző évre vonatkozó felmérés. 2010-ben az EU2020 stratégia

5 legfőbb célterületének egyike a szegénység elleni küzdelem, s a 2008-as értékhez képest 2020-ra az Unió 20 millióval kívánta csökkenteni a kockázattal élők számát. Most bemutatjuk mindhárom módon az életkörülmények alakulását, mindegyik kiváló eredményeket mutat az elmúlt években.

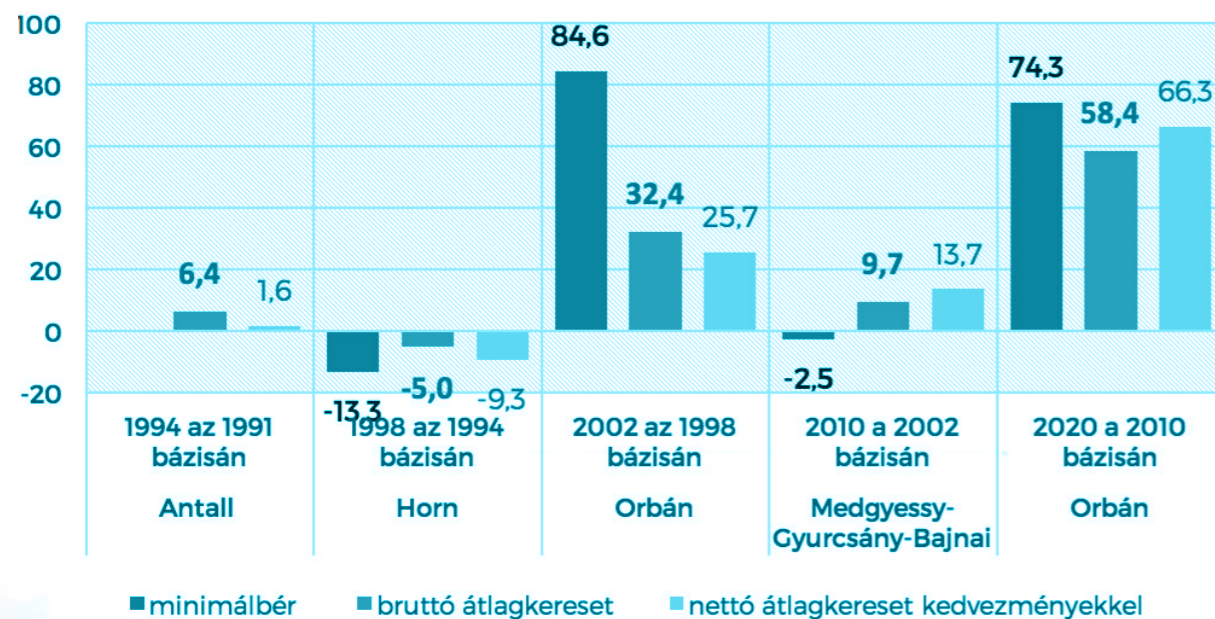
KERESETEK

A következő grafikonon összesítettük a minimálbér, a bruttó és a nettó kereset vásárlóértékének (reálértékének) az elmúlt három évtizedben történt változását a KSH adatai alapján. A keresetek az utóbbi időben jó irányban fejlődtek. Az elmúlt évtizedben a minimálbér vásárlóértéke háromnegyedével, a nettó átlagkereset vásárlóértéke kétharmadával, a bruttó átlagkereset vásárlóértéke több, mint 58%-kal nőtt. Ilyen évtizedünk nem volt a rendszerváltás óta. A jobboldali kormányok idején minden esetben jelentősen nőtt a keresetünk vásárlóértéke, a baloldaliak esetében azonban a számszerű növekedésnél nagyobb volt az infláció, a fogyasztói árak átlagos növekedése. Sőt a jobboldali kormányok úgy növelték a kereseteket, hogy a legalacsonyabb keresetűeknél volt arányaiban legnagyobb nö-

vekedés, azaz zárult a bérolló, csökkentek a különbségek. A baloldali kormányok alatt nőttek a különbségek, nyílt a bérolló. A Horn-kormány idején a Bokros-csomag családokat sanyargató intézkedéseinek következtében mind a minimálbér, mind a bruttó és nettó átlagkereset reálértéke csökkent.

Az első Orbán-kormány alatt a minimálbér reálértéke közel 85%-kal, a bruttó kereset reálértéke majdnem harmadával, a nettó pedig negyedével nőtt. Majd a 2002-2010 között a minimálbér emelkedésnél nagyobb volt az infláció, s a bruttó és nettó keresetek reálértéke nyolc év alatt tíz százalék körüli értékkel növekedett csupán. Ebben az időszakban növekedett a különbség az alacsony keresetűek és a magas keresetűek között, azaz a bérolló nyílt. 2004-2008 közötti kitűnő gazdasági környezetben minden uniós tagállamban jelentősen javultak a reálkeresetek, ellenben nálunk nem. 2010 után az Orbán-kormányok időszakában a kitűnő gazdaságpolitika és a jegybank, valamint a Pénzügyminisztérium azonos értékrendjének köszönhetően korábban nem tapasztalt mértékű keresetnövekedést produkáltunk. Az utolsó öt évben, azaz 2015-2019 között nálunk csökkentek legjobban a munkát

Vásárlóérték változások az egyes keresettípusoknál(KSH)

terhelő adók az OECD országai közül. Ez a szociális hozzájárulási adó 27%-ról történő jelentős csökkentésének köszönhető. Most 15,5% ennek

az adónak a mértéke. A jelenlegi válságkezelésnél a kormány első lépése nem a bankok konszolidációja volt, mint a 2008-as válságkezeléskor,

hanem a vállalkozókra és a családokra helyezte a hangsúlyt. Már az első intézkedése a törlesztési moratórium bevezetése volt. Most a helyi közösségek és a helyi vállalkozások együtt küzdenek a túlélésért, a munkahelyek megtartásáért. „Vedd a hazait, rendelj ebédet a közeli étteremből”,- s hasonló akciók futnak. Megerősödött mindenhol a helyi összefogás az igazi lokális ökoszisztémák.

MINIMÁLBÉR

Az évenkénti minimálbér megállapodások az Orbán-kormányok időszakában mind 1998-2002 között és 2010-2020 között is 14 alkalomból mindannyiszor reálérték növekedést eredményeztek, míg a baloldali kormányok időszakában 12 alkalomból 10-szer reálérték csökkenést hoztak. Ez azt jelenti, hogy az Orbán-kormány alatti első megállapodástól máig minden alkalommal nagyobb növekedésről döntöttek a felek, mint az infláció, így a reálérték is növekedett, azaz többet tudunk vásárolni érte. 2010-2021 között 128%-kal nőtt a minimálbér nominális értéke, azaz a forintértéke, s ha ebből kiszűrjük az inflációt, akkor 74,3%-os reálérték növekedést mutat, azaz há-

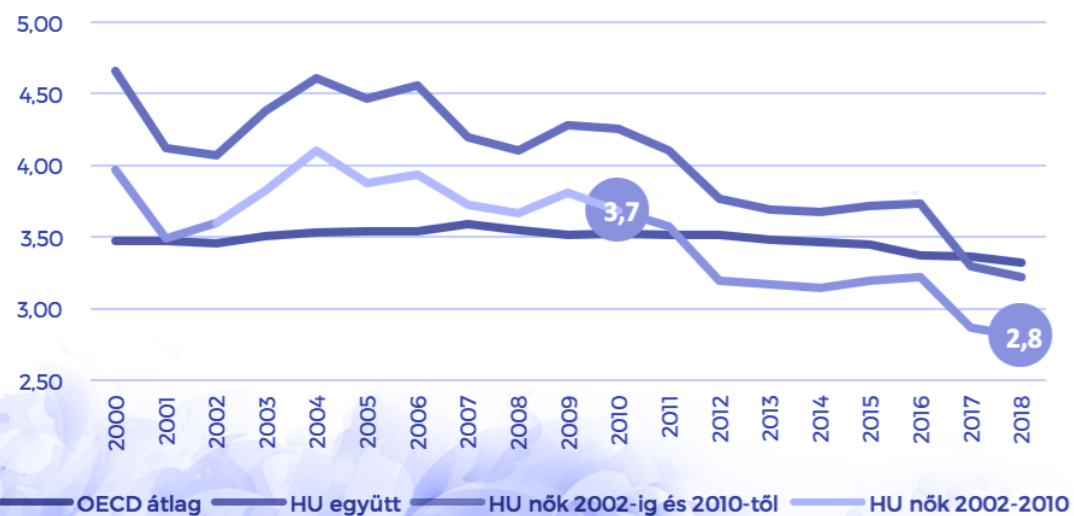
romnegyedével többet ér most, mint 2010-ben. Az OECD nyilvántartása alapján 2010-2019 között Magyarországon növekedett legjobban a minimálbér reálértéke Litvánia után. A V4 és a Balti országok mindannyian a leggyorsabban növekedő első tízben találhatóak, míg például Franciaország, Hollandia, Belgium stagnált. E tények azt tükrözik, hogy az elmúlt évtizedben csökkent a különbség a közép- és a nyugat-európai minimálbérek vásárlóereje között. A nettó minimálbér a gyermekteleneknél 85%-kal a 3 gyermekeseknél pedig 170%-kal nőtt, a nettó garantált bérminimum pedig ugyanígy 108-190%-kal 2010 és 2021 februárja között. Az elmúlt tíz évben a minimálbért keresők száma és aránya jelentősen csökkent, már kevesebb, mint 250 ezer ember keres minimálbért hazánkban. Sokkal többen vannak a szakképzettek minimálbérét, a garantált bérminimumot keresők. A minimálbér szintje számos egyéb juttatást is meghatároz. Pl. a GYED az anya korábbi bérének 70%-a, de maximum a minimálbér 140% lehet, illetve számos mezőgazdasági juttatás mértéke is a minimálbérhez kötött, továbbá az oktatási és szociális ágazatban is számos bérelem a minimálbértől függ.

BÉROLLÓ

Magyarországon csökkent 2010-2018 között a legnagyobb mértékben a legszegényebbek és a leggazdagabbak között a különbség Kolumbia után az OECD mérése szerint a közölt 24 ország

közül. Az Orbán-kormány nagy mértékben csökkentette a különbséget a legszegényebbek és a leggazdagabbak között. Megfigyelhető, hogy a legnagyobb javulás rendre a minimálbér és a garantált bérminimum jelentős emelésekor volt. Az OECD nyilvános adatbázisaiban éves bontás-

A legszegényebb és a leggazdagabb 10% keresetének aránya - 9/1 decilisek felső pontjainak aránya (%) (OECD)

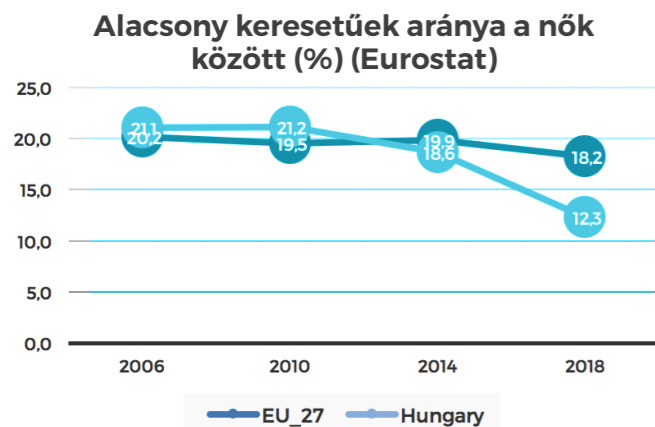

ban megtalálhatók a bruttó keresetek eloszlásának legjellemzőbb mutatói. Közülük egyik azt ábrázolja, hogy az adott országban a legmagasabb keresetűek hányosorát keresik a legalacsonyabb keresetűeknek. Pontosabban a teljes munkaidős alkalmazottak legmagasabb bruttó keresetű 10%-ába tartozók legalacsonyabb értékét (a 9. decilis felső értékét) osztják a legalacsonyabb keresetű 10%-ba tartozók legmagasabb értékével (az 1. decilis felső értékével), s az így kapott arány megmutatja, mekkora az eltérés a legkisebb és a legnagyobb keresetek között. Értelemszerűen, minél kisebb ez az arány, annál kevésbé szakadnak le a kiskeresetűek, s annál kevésbé tudnak „elhúzni” a magas keresetűek. Ha csökken az arány, akkor zárul a bérolló, ha nő, akkor nyílik. Az OECD országok átlaga nem mutat nagy eltéréseket, 2018-ban 3,31 értékre csökkent a 2007-es 3,60-ról. Hazánkban ennél jóval nagyobb különbségeket tapasztalunk. 2000-2002 között az első Orbán-kormány idején két év alatt jelentősen, majdnem 0,6-del csökkent az arány 4,66-ról 4,07-re. Majd a Medgyessy-Gyurcsány-Bajnai kormányok első két évében vissza is tért 4,61-re, azaz ekkor tényleg brutálisan nőtt a különbség a legszegényebbek és a leggazda-

gabbak között. A 2007-2008-as csökkenés után ismét nyílt a bérolló, s 2010-ben a kormányváltáskor 4,25-ön állt. Innen folyamatosan javulva nyolc év alatt elérte a 3,22-es szintet, amely már az OECD átlagánál is alacsonyabb érték. A nők esetében is ugyanez a folyamat játszódott le, azaz az első Orbán-kormány idejében csökkent a legmagasabb és a legalacsonyabb keresetűek közti távolság, majd 2002-től növekedett egészen 2004-ig, aztán egy rövid csökkenés után 2008-tól ismét növekedést tapasztalhatunk. A 2010-es kormányváltás azonban folyamatos javulást hozott, s az utóbbi évtizedben a nők már az OECD átlaga alattiak. 2019-ben és 2020-ban becslésem szerint tovább csökkent a különbség, mert egyre kevesebben vannak az alkalmazottak között az alacsony keresetű közfoglalkoztatottak, s a minimálbért keresők száma is egyre alacsonyabb, valamint folyamatosan 8-8%-kal nőtt ebben a két évben is a minimálbér.

ALACSONY KERESETŰEK ARÁNYA

Az alacsony keresetűek arányának csökkenése Magyarországon volt a második legnagyobb 2010 és 2019 között. Alacsony keresetűnek te-

kintjük azokat, akik az adott ország bruttó mediánkeresetének a kétharmadát vagy annál kevesebbet keresnek. Az Eurostat négyévente adja ki a tagországokban az alacsony keresetűek arányát 2006 óta, nemrég ismerhettük meg a 2018-as adatokat. A mikrovállalkozásokban dolgozóakra nem terjed ki a vizsgálata, csak a 10 fő vagy annál nagyobb szervezetekben dolgozókat vonja be a mérésbe. A magyar adat 2006-ban még 21,9% volt, ezzel akkor a 20. helyen álltunk a tagországok között, jóval meghaladva a 15,7%-os értékét. Csak Romániát, Lengyelországot és

a Baltikumi országokat valamint Ciprust tudtuk megelőzni. 2010-re nagyon kis javulást produkált ugyan az akkori kormány (mindössze 2,4 százalékpontot), de a vizsgálatba bevontak közel ötöde még mindig alacsony keresetűnek számított. Majd 2018-ra az Orbán-kormány alatt majdnem 8%-ot javítva a 8. helyre jöttünk fel a tagállamok sorrendjében úgy, hogy már csupán a vizsgált munkavállalók alig több, mint tizede számít alacsony keresetűnek, s 2018-ban jóval magasabb volt a közfoglalkoztatottak létszáma, mint a 2010-es kormányváltáskor. Nálunk csupán Portugália tudott nagyobb javulást elérni ebben az időszakban. A nők esetében hasonló folyamat zajlott le. E szegmensben az elmúlt évtizedben 8,8 százalékpontot javultunk, s a 7. helyen állunk a tagállamok között, s szintén a második legnagyobb javulást produkáltuk. Az OECD hasonló mérésében szintén kiválóan szerepeltünk, ott csupán Kolumbia, Korea és Costa Rica tudott nálunk nagyobb arányban javulni ugyanebben az időszakban. Az OECD vizsgálata abban tér el az unióstól, hogy ők a 10 főnél kisebb helyen dolgozókat is nézik. Az OECD mérése szerint 2018-ban a teljes nemzetgazdaságban dolgozók 16%-a volt alacsony keresetűnek tekinthető.

JÖVEDELMEK

Ahogy előbb már részleteztük háztartások jövedelmének három fő összetevője a munkavégzésből származó, a társadalmi (nyugdíjak, családdal és gyermekkel kapcsolatos bevételek, stb.) és az egyéb jövedelem. 2010 óta folyamatosan javul a jövedelemszerkezet, azaz nő a munkavégzésből származó jövedelem aránya. Ez a KSH adatai szerint 2010-ben az összjövedelem 65,3, 2019-ben pedig már 74,3%-át tette ki. A legelső és a legfelső jövedelmi tized közti különbség az utóbbi években folyamatosan csökkent, legjelentősebben az alkalmazottak munkaviszonyból származó jövedelme esetében. Míg 2010-ben az olyan háztartásokban élőknek, akik a legelső tizedbe tartoznak, az átlagos munkaviszonyból származó jövedelme 17-szerese volt a legelső tizedbelieknek, addig 2019-ben csak 13,1-szerese. Az olló zárul, e szerint a mérés szerint is.

SZEGÉNYSÉG VAGY TÁRSADALMI KIREKESZTŐDÉS KOCKÁZATÁVAL ÉLŐK

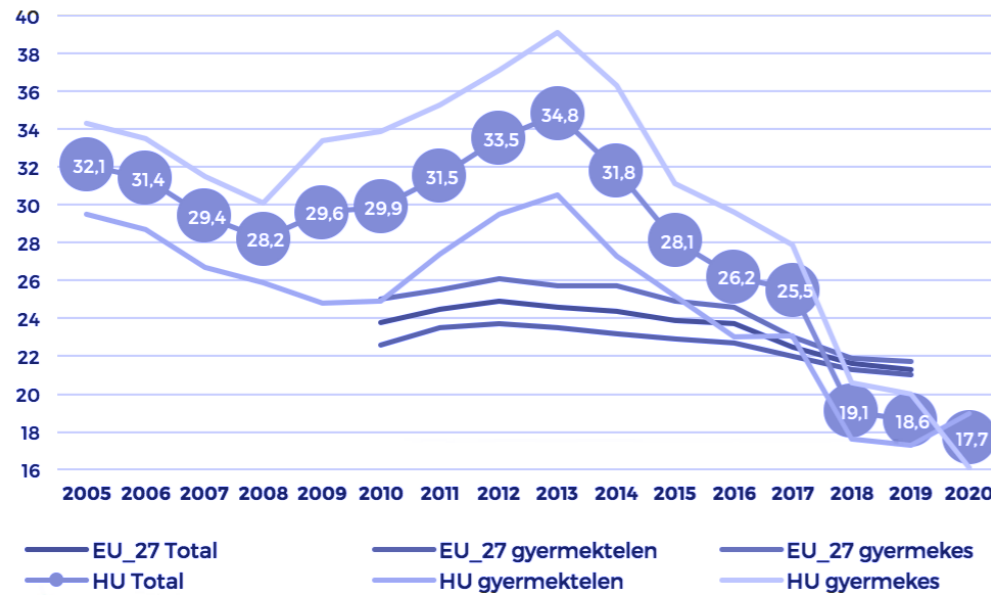
1,1 millióval csökkent az uniós mérés szerint a

szegények száma, Magyarországon az arányuk az unió átlagánál kisebb, a javulásunk a legnagyobbak egyike a tagállamok között. Az EU2020 stratégia 5 legfőbb célterületének egyike a szegénység elleni küzdelem (a foglalkoztatás, a kutatás, az energia, az oktatás mellett). Ennek mérésére használja az EUROSTAT a szegénység vagy társadalmi kirekesztés komplex mutatóját. A szervezet mindig az adatfelvétel évét megelőző (azaz a vonatkoztatási év utáni évmegjellel) teszi közzé az értékeket. A „Statistics on Income and Living Conditions” - azaz EU-SILC adatai nagy visszhangot szoktak kapni. Ehhez a statisztikához a KSH a „Háztartási Költségvetési és Életkörülmények Adatfelvétel”-ben gyűjti az adatokat.

Azon személyek vannak kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztettség kockázatának, akik esetében a következő 3 tényező közül legalább 1 fennáll:

- **relatív szegény:** olyan háztartásban él, ahol a háztartás jövedelme (income, azaz a háztartás minden bevétele, nemcsak a munkával szerzett kereset) nem éri el a medián ekvivalens jövedelem 60%-át. Az EU átlagnál jobbak vagyunk.

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatával élők aránya (%) (KSH, Eurostat)

- **nagyon alacsony munkaintenzitású:** olyan háztartásban él, ahol a munkaképes korú (itt: 18-59 éves) személyek a lehetséges munkaidejük kevesebb, mint 20%-át töltötték munkával. A mutatónk az uniós átlagnál jobb.

- **súlyosan deprivált:** az alábbi 9 fogyasztási tétel közül legalább 4 esetében anyagi okból lemondani kényszerül. (Fizetési hátralékos, váratlan kiadásait képtelen fedezni, anyagi okból nincs telefonja, színes TV-je, mosógépe, személygép-

kocsija, évente egy hét üdülést, kétnaponta húsfogyasztást és a lakása megfelelő fűtését nem tudja finanszírozni.) – voltak nagyon magas értékeink, jelenleg az uniós átlag (5,5%) másfélszeresén állunk (8%)

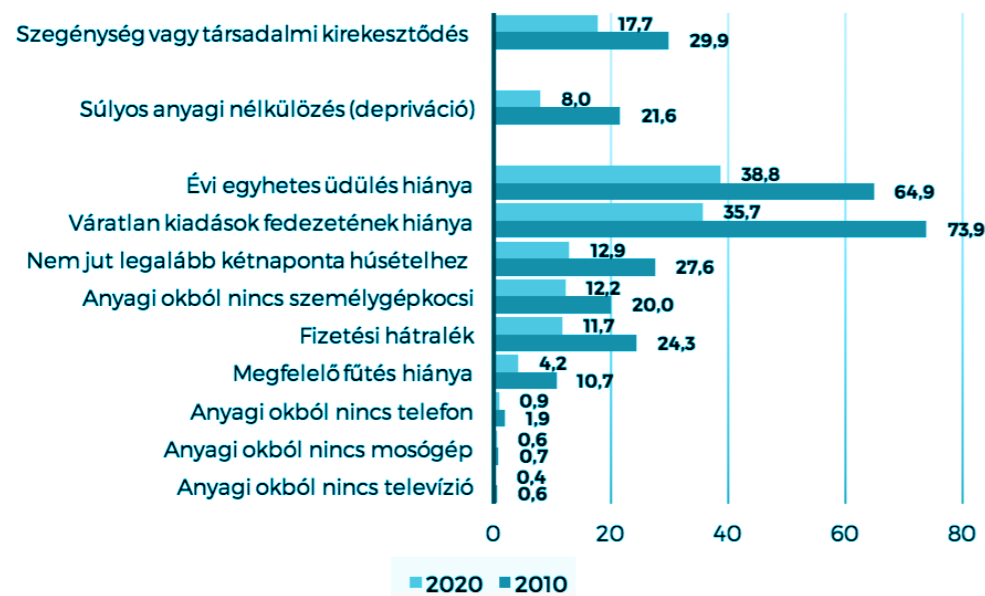
Az EU2020 stratégia 2010-ben célul tűzte ki, hogy 2020-ra 20 millióval csökkenjen a szegények vagy társadalmi kirekesztődéssel fenyegetettek száma az Unióban. Közel 12 millió fős csökkenést sikerült 2019-ig elérni, a 2020-as adatokra még várni kell. A magyar vállalás 450 ezer fős csökkenés volt a 2008-as bázisához viszonyítva. 2008-ban 2794 ezren voltak érintettek, 2020-ban 1695 ezren, azaz a megcélzott 450 ezer fős csökkenés két és félszeresét értük el, 1099 ezer fővel csökkent az érintettek létszáma.

Hazánkkal együtt összesen 9 ország (Magyarország, Lengyelország, Románia, Bulgária, Portugália, Csehország, Lettország, Szlovénia és Litvánia) teljesítette a vállalását 2019-re, de 10 olyan ország is van még, amelynél az érintettek száma és aránya nemhogy javult volna, hanem meghaladja a 2008-as értéket. 21 tagállam tett konkrét vállalást, mi céloztuk meg a 6. legnagyobb létszámcsökkenést. A társadalomban az érintettek

aránya 2010-ben 29,9% volt, amely az Unióban átlagos 23,9%-nál 6 százalékponttal magasabb, ez csupán a 22. helyre volt elég. 2019 az utolsó ismert értéke a tagállamoknak, itt már a 12. helyre léptünk előre e mutatóban. 2018 óta jobbak vagyunk az uniós átlagnál. A 2020-as adatunkat a KSH közléséből ismerjük, s várhatóan további előrelépést fogunk elérni a tagállamok között. 2010 óta a magyar javulás Bulgária után a második legjelentősebb, s ha 2013-2019 közötti időszakot vizsgáljuk, akkor pedig a legnagyobb rátacsökkenést mi értük el a tagállamok között.

Az érintettek aránya 2008-2013 között folyamatosan nőtt, ami leginkább a devizahitelek terheinek növekedésével és a foglalkoztatás csökkenésével valamint a magas munkanélküliséggel magyarázható. Legjobban a súlyosan depriváltak aránya emelkedett meg, közülük is a váratlan kiadásait fedezni képtelenek és a fizetési hátralékosok aránya nőtt hatalmasat. A 9 fogyasztási tétel közül 2010-ben a váratlan kiadások fedezetének hiánya a lakosság közel háromnegyedét érintette, 2020-ra pedig már közel harmadát csupán. (A havi szegénységi küszöbnek megfelelő nagyságú váratlan kiadást értünk alatta, ami 2020-ban 93 ezer forint volt.)

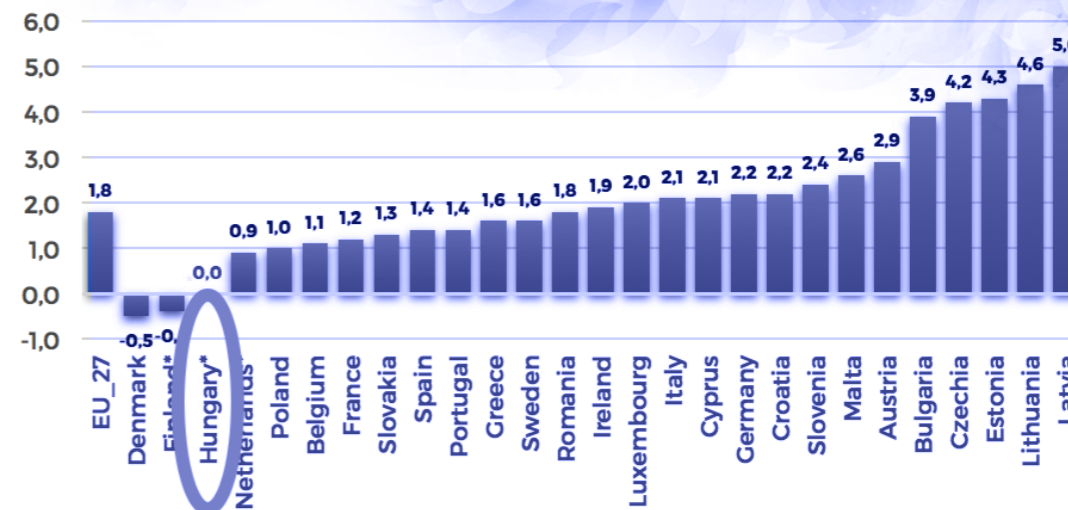
A depriváció kategóriáiban érintettek aránya (%) (KSH)

Itt tapasztalhattunk legnagyobb javulást. Ennek oka a foglalkoztatás bővülése, a keresetek vásárlóértékének jelentős növekedése, a devizahitel válságból történő kilábalás volt. A má-

sodik legnagyobb deprivációs tétel a legalább egy hetes üdülés hiánya volt. A népesség 65%-át érintette 2010-ben, míg 2020-ban már csupán 39%-át. Most is van 3 olyan tétel, amelyben

Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányának nemek közötti különbsége 2019 (*2020) (százalékpont) (Eurostat, KSH)

a társadalomnak 12-13%-a érintett, ők a fizetési hátralékosok, azok, akiknek anyagi okból nincs személygépkocsijuk, illetve akik nem engedhetik meg maguknak, hogy kétnaponta húsételt

fogyasszanak. Ezek is közel megfeleltek egy évtized alatt. A társadalom 4%-a mondta, hogy anyagi okból nem tudja megfelelő hőfokra fel-fűteni a lakását, de 2010-ben még ez a csoport

megfeleződött. A maradék 3 deprivációs tétel (anyagi okból nincs telefonja, mosógépe, televíziója) már kevesebb, mint 1%-át érinti csupán a társadalomnak, de ez 2010-ben is elenyészően alacsony volt. Európában nálunk az egyik legalacsonyabb a nemek közti különbség, de 2008 óta mindig jobbak voltunk az uniós átlagnál.

A KSH legfrissebb szegénység vagy társadalmi kirekesztődés adataiból tudjuk, hogy már nincs különbség e téren a nemek között hazánkban. Az Eurostat a múlt éves adatokat az írás készítésekor még csupán 2 ország esetében adta ki, a többiek legutolsó adatai tavalyelőttiek. Az Unió átlagában 1,4-2,2 százalékponttal nagyobb a nők aránya a férfiaknál. Hazánkban 0-1,6 százalékpont között volt a különbség 2008-2020 közötti években.

Nézzük az almutatókat a nőknél:

- **relatív szegény:** Az EU-átlagnál jobbak vagyunk, a nők értékei hazánkban 2015-ig jobbak, 2016-2019 között rosszabbak, majd 2020-ban ismét jobbak a férfiakénál.
- **nagyon alacsony munkaintenzitású:** A mutatónk az uniós átlagnál jobb, nálunk a nők aránya

közel egyforma, mindössze 0,4 százalékponttal magasabb, mint a férfiaké.

- **súlyosan deprivált:** voltak nagyon magas értékeink, jelenleg az uniós átlag (5,5%) másfélszeresén állunk (8%), hazánkban a nemek aránya itt is szinte azonos, a nők aránya mindössze 0,3 százalékponttal magasabb a férfiaknál.

Megállapítható, hogy a legrosszabb éveinkben, a devizahitelek és a magas munkanélküliség időszakában is és az uniónál sokkal alacsonyabb szegénységi kockázatú éveinkben is EGYFORMÁN sújtotta a mindkét nemet e veszély, nem úgy, mint számos olyan tagországban, ahol a nők sokkal inkább veszélyeztetettek, mint a férfiak.

ZÁRÁS

E kis füzetbe megpróbáltam a legtöbb konkrétumot bemutatni, ami csak belefért a nők és a családok helyzetével, illetve a magyar munkaerő-piac utóbbi tíz évben elért javulásával kapcsolatosan. Az írás közben folyamatos dilemmával kellett megküzdenem, hogy vajon érhető, követhető marad-e ennyi „száraz tény” bemutatásával az anyag. Remélem, majd megtisztelnak a véleményükkel.

Bizonyára Önök is találkoztak olyan nemzetközi elemzésekkel, akik minden erejükkel azt bizonygatják, hogy a magyar munkaerőpiac nem jó irányba fejlődik, mert nem eléggé esélyegyenlő, a férfiak és a nők foglalkoztatási rátája közti különbség 2010-2020 között nőtt, s jobb volt 2010-ben minden. Ezeknek a feminista szakértőknek a komolytalan, leegyszerűsített állításait azt hiszem csak azok hihetik el, akik nem emlékeznek a 2010-es hazai viszonyokra, vagy nem is jártak soha nálunk még, csak ezekből a cikkekből tájékozódnak.

A kiadványban olyan tényeket válogattam egy csokorba, amelyek sok oldalról, a lehető legtöbb szegmenst bemutatnak. Mindezek után már le merem írni azt a záró mondatot – remélem, egyetértenek velem, hogy megalapozottan állítom – miszerint az elmúlt tíz évben hazánkban a nők minden csoportjának javult a helyzete, s bármennyire néha én is úgy érzem, hogy még sokkal jobban is javulhatott volna, azért az tény, hogy szinte mindenhol a mi előre lépésünk volt az egyik legnagyobb az uniós tagállamok között.

Ezt érdemes megállapítanunk. Természetesen ezzel nem azt akarom mondani, hogy álljunk le, elégedjünk meg azzal, ahol most vagyunk. Inkább azt szeretném javasolni, hogy folytassuk kellő magabiztossággal, ne hagyjuk elbizonytalanítani magunkat! Továbbra is tegyük meg mindannyian a legjobb tudásunk szerint azt, amit tudunk ott, ahol vagyunk, azzal amink van, s remélem, akkor a következő évtizedünk is meghozza az eredményeket családi és népgazdasági szinten is!

Köszönöm, hogy megtisztelték a figyelmükkel!

EFOP-1.2.9-17-2017-00081
„Nők a családban és a munkahelyen” projekt
Szerkeztő és felelős kiadó Ékes Ilona
Nyomdai előkészítés BluePixel Kommunikációs és Produkciós Iroda Kft.

ISBN 978-615-01-1022-3

2021

K A P C S O L A T

Címünk: 3525 Miskolc, Széchenyi I. u. 19. fsz. 7.
info@noieroforrasmiskolc.hu
+36 46 617 713, +36 31 783 5507
www.noieroforrasmiskolc.hu
www.facebook.com/noieroforras
Nyitvatartás a honlapon!

**MERJÜNK MINDEN NŐI SZEREPEBEN
ÖNMAGUNK LENNI!**

NŐI ERŐFORRÁS
Család és KarrierPONT
MISKOLC

Európai Regionális Szervezet